

GREGUSS ÁGOST
MESÉI

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM TÁRSULAT TULAJDONA
1878

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5406-53-9 (online)
MEK-12422

TARTALOM

Régi történet	A patkány házassága
A Kárpát	Az alföld búja
A tengerszem	A szerencse rabja
A szomorú bölcsész	A méh s a pók
A lázongó inasok	A lyoni költőverseny
Az oroszlán és számár meséje	Megtisztelés
A róka két szava	A helyes pár
A toll meséje	A hét kérdés
A lángész	Kutya hazafiság
Ki az éljen	A jó oroszlán
A kontár	A fürediek, régen
Egy anya és fiai	Rosz számítás
Még egy anyáról	A paraszt és a szolgabíró
A jámbor és a kígyó	Kétféle végzet
A virasztó	A hizó
A hű kutyáról	Az okos fiú
A birkanyáj	A hazug önértet
Papválasztás	Kutya dolgok
Egy kaszinóból	Három párbeszéd
A vállalkozó kutya	Kádár uram
A nagyra törő gyermek	Az oroszlán és dajkái
Az új Cato	Igazmondás
A csálhatatlan	A természet idyllje
A vajás kenyér	A fűszál imádsága
A búbos galamb	Tisztelkedés
A kolbászos kutya	A csillagok
A macskafiak	A két leányról
A törbe esett szarvas	A megszelídült kutya
A beteg és az orvosok	A rossz száju
A romlatlan	Bűnbánat
A kullancs	Az elítelt kutya
A róka és a szőlő	A kincskereső
Lear király	A beteg király
A számár	Világ folyása
Az erkölcsbíró	A béres gyerek
Barát meg ellenség	A jótévő házanépe
Egy könyvtáros meséje	A fenevad
A rossz házörök	A szent rucza
Az engedetlen tag	Az agár és a tücsök
Az ember epopéája	Házassági jelenet
Csámpásról	A mogorótolvaj
A tudatlan kuvaszok	Az élet kertje
A jeles bíró	A lakomázók
A tömeg tetszése	Az erények és a pénzmag
A rossz hír átká	Az ölel és a farkas
Népmese	A legerősebb
A király és a paraszt	A szikla és a zuhatag
Kutya eszejárása	Az élet harcza
A piszkos fiúk öröme	A hajó
Véleménykülönbség	A két virág

Régi történet

Nincs boldogítóbb mint a szeretet;
De háladatlan még ez is lehet:
Oly fokban a hogy ők szeretnek minket
Ritkán szeretjük vissza feleinket.

Egy ifju hős a harczban elesett:
Baráti sajnálták egy keveset;
Gyászolta kedvese négy hosszú hét,
Huga egy évig, anyja a mig élt.
Egy másik ifju a harczból megtére:
Előbb barátinál mulat kedvére;
Majd szeretőjének borúl keblére;
Aztán megnézi mit csinál testvére;
Ősz anyját is meglátogatja végre.

A Kárpát

Kézsmárkra vittek egy alföld fiát
A ki hegyet most első ízbe' lát;
És annyi új kép, meg az útnak hossza,
Huzamosabban hatván, azt okozza
Hogy a legényt elnyomja buzgósága
És alva ér az ócska városkába.
Felköltik ott, és íme, nagyszerűn,
A Tátra hegysora elébe tűn:
«- Mily óriás fal áll szemem előtt!
Mászszuk meg azt a büszke, nagy tetőt!
Fölnézni szép, de le még szebb lehet.
Az a magas úgy hív, úgy integet.
És messze sincs: a míg a vacsorát
Föladják, visszatérünk. Rajta hát!»
Kinevetik; de ő oly kérve kér
Hogy apja - főként okulásaér' -
Enged kívánatának.
Tehát ismét kocsira szállnak;
S ez bámulatba ejti a fiút,
Mert neki ez csak «gyalog út.»
A ló közé csap a kocsis,
S érnek nem egy, több falut is;
De az utolsó faluban
Észre veszik hogy már éjszaka van;
Meghálnak ott, s hajnalban újra
Ujult erővel kelnek útra;
És csakhamar a hegy tövében
Haladnak erdő sűrűjében.
S a sűrűség mind egyre nő,
S kapaszkodó s ereszkedő
Oly szűk lesz, oly göröngyös, meredek,
Hogy a kocsit fölváltja a nyereg.
Lóháton is több óra eltelik,
És újra béesteledik,
És újra éjszakázni kell,
Bár nem legnyájasabb e hely,
Mert a szobájok sziklazug,
Gránit darab a vánkosuk
És derekaljok pusztá gyep.
Otthon bizony kényelmesebb.
Valami jól nem is pihentek,
S mihelyt kelet felől derengett,
Indultak ismét, már most gyalogjába,
És jámborunknak csetlik-botlik lába:
Elsíklík itt, ott megreked,
Itt hómező, ott görgeteg.
A fiu fáradt, csüggeteg.

Az a sovárgott csúcs pedig,
A mint felé közeledik,
Vele mintegy kötekedik,
Hátrálni látszik, sőt el is tűnik.
De valahára, nagysokára,
Fölkápszkodnak az ormára,
S a jó fiú bizakodott
Hogy kára pótolódik ott,
A lenge köd majd szétfoszol körüle
S dús láthatár lesz fényben kiterülve.
Szegény csalódott. Nem ritkúl a köd,
Sőt völgyet, ormot még jobban beföd.
Nem látva semmit, csak leszállnak,
S az apa így szól bús fiának:
«- Nagy hegyek és nagy szellemek,
Bár messze vannak, közel tetszenek;
Hozzájok férni fárasztó, nehéz,
S ha oda jutsz is, gyakran ködbe vészsz.»

A tengerszem

Apa s fiú, ringó csolnakban ülén,
Elnéztek a tengerszem sima tükrén,
S nézték gyönyörrel tarka fenekét,
Mely úgy kitárja minden rejtekét
Hogy benne minden porszem látható,
Sőt szinte kézzel fogható.

Szóval, a tó
Oly csillogó, oly csábító,
Hogy a fiú fölkeri az apát:
Engedje meg hadd lábolhassa át,
Szedni belőle kövecset, csigát.
Az apa erre ily választ adott:
«- Azt véled-é hogy meglábolhatod?

Jó lesz előbb ha lebocsátod
Az evező lapátot,
Megtudni mélyét. - Oh miér’?
Mond a fiú, hisz kezem is leér.»
Fogadja mégis apjának szavát,
És lám, nem ér fenékre a lapát,
Bár mennyire
Meríti le.

És újra szól a bölcs szüle
(S most már az ifju szégyenkedve hisz):

«- Fiam, minél tisztább a viz,
Annál mélyebben láthatunk belé
S annál kevésbbé mélynek tűn elé;
De zagyva viz fenekire
Nem látni le,
S habár csak sárral van teli,
A feneketlenséget színleli.»

Olykor felületesnek van jelelve
Kinek világos, érthető a nyelve;
Míg mély tudósnak szokták tartani
Kinek homályosak a szavai.

A szomorú bölcsész

Egy európai budhista,
Egy pessimista, schopenhauerista,
Búsan, sötéten, szótlanul
A Dunaparton fel s alá vonúl;
S ha meg is nyílik ajka,
Előbb kitör sohajba,
Meg aztán bőven fejteget
Egy iszonyú elméletet.
«- Akármilyen szépnek látod,
Ugymond, e nagy világot,
Nem szülte más mint vak s rossz akarat,
És a ki él, csak bajt és kínt arat.
Mint gyermeki az ős erőnek,
Az emberek is gonoszakká lőnek,
Egymást gyötörni szüntelen.
Igy volt ez, így van, így lesz.»
A hídra ér, siet a víz alatta,
S ő a folyamba lemutatva:
«- Jól teszi mind az, így kiált,
Ki fölkeresi a halált.
Egyetlen üdvünk a megsemmisülés»!
Azt várod úgy-e most kidűl? és,
Tettével bizonyítva bé tanát,
A Dunába fojtja magát?
No majd biz épen!
Ott ama ház első emeletében
Várnak reá, a lámpa már is ég,
Mellette kedves, csinos feleség,
És kedves, csíntalan gyerek-fő.
Hát még a hivatalbeli teendő!
Azt sem szabad elhagynia,
Hisz ő honának hű fia.
Lelkünket oly örömmel tölti látnunk
Hogy elfogult felebarátunk
Mit szent igaznak tart se viszi végbe
És szíve jobb mint képzelt bölcsesége.

A lázongó inasok

Nem régiben
Egy moralista könyviben
Oly furcsa összeesküvésről
Olvastam, a mely kétség nélkül
Ott eshetett szép Franciaországban,
A forradalmak mutató honában,
A hol ilyesmi néha kedvtelésül
Mint mondva csinált munka készül.
Az inasok, látván hogy az inaskodás
Nem jó szokás,
S úgy vélekedvén hogy, ha gazda nincs,
Önként lehull a szolgai bilincs:
Hogy véget vetnek, összeesküvének,
Az urak életének.
Tartnak dühös beszédekert,
És köszörülnek késeket,
S kitűzve már a nap, a véres,
Midőn az úr az ördögé lesz!
Akadt azonban köztük egy
Kinek fejébe még se megy
Hogy a gazdáknak ellene
Forradalmazni kellene;
Tehát kiállott
S pajtásinak oda kiáltott:
«- Ha sikerül, mit tervezünk,
Az urakat elveszteniünk:
Honnan lesz aztán kenyérünk?»
Fogott a szó,
És elmaradt a revolúció.
Nem marad ám el az a más,
Öröktől fogva tartó lázadás:
Az ostobáké tudniillik
A kik az észet irigylük.
Pedig csak egyet kéne tudnotok:
Ha összesúgó fondorlásitok
Az eszes embert mind kiirtanák:
Ti meg nem élhetnétek, ostobák!

Az oroszlán és szamár meséje

Elmondta Aesop hogy midőn
Az oroszlán halála lőn,
S nem kelle tőle félni már:
Hozzája rúgott a szamár.
Megírta később egy franczia író¹
Hogy e szamár, mint álnok síró,
A porba omlott hatalom felett
Dicséretet zengedezett.
Azonban új buvárok kisüték
Hogy a mesének itt sincs vége még.
Tudnillik: az arszlán nem volt halott,
Csak egy kis ájulásban szunnyadott,
S ép akkor ébredt álmiból
Midőn a csacsi szól.
Nem tudta hogy megrúgta a szamár;
De dicsbeszédét jól hallotta már:
Azért vele mindjárt szövetkezett;
S új rendszer korszaka következett:
Erőszak és szamárság korszaka.
Lett is éjszaka!

¹ Lachambeaudie.

A róka két szava

A róka ki, egy álarczot meglátva,
Boszúsan fölkiálta:
«- Be szép pofa, de nincsen ám agya!»
Midőn oly női arczot lát vala
A melynek úgy be volt mázolva bőre
Hogy majdnem álarcz lett belőle,
Még boszusabban így szólt a hamis:
«- Be rút pofa! pedig van agya is!»

A toll meséje

Kard ő felsége, a miniszterét
Előhivatván, hozzá így beszélt:
«- Nem tűröm immár hogy hitvány ludak
Rosz jobbágyimnak tollat nyujtsanak,
Mi ellenünk irkálni untalan;
Hát veszsen a lúd valamennyi van!»
Szólott haraggal s boszusan.
Miniszter úr pedig
Félénken így merészkedik:
«- Legyen szabad kimondanom
Hogy, fájdalom!
Hijába irtanók ki a ludat,
Mert tollat ugyan más madár is ad.»
A zsarnok erre fölkiált:
«- Minden madár veszsen tehát
Ki tolladó!
S így veszsen el, ha kell, egy millió!»
Ekkor, sápadtan mint a liszt,
Bebókol egy udvari tiszt,
S ijedten áll meg vele szem közt.
«- Egy angol ember ezt az eszközt
(Szól, egy rakás vas tollat oda vetve)
Egy ócska kardbul készítette.»
Hogy azt ne mondják, idegen
(Vas) tollakkal ékeskedem,
Im tudatom: e toll-históriát
Britanniából hoztam át,
Mint Posner Károly Lajos magokat
Az ő nevével diszló tollakat.

A lángész

Volt egyszer egy merész gyerek,
Ki rá kevély szüléinek,
Vagyis magának, elhivé
Hogy az egész világ övé,
Hogy nincs nagyobb ész az ő eszinél,
És a mit ő tesz, ő ír, ő beszél,
Kivált ön ügybajairól,
Az hetedhét országra szól.
Csupán az volt a bökkenő
Hogy a világ nem hitte a mit ő,
A maga útján mendegéle
És nem törődött egy cseppet se véle.
Nagyságát senki sem értette meg,
A jó fiú nem kellett senkinek,
Se tervei az országvezetőknek,
Se könyvei a könyvkereskedőknek,
Se versei a szerkesztőknek.
S a mint az évek száma nő,
Fogy az erő,
S minél több tagbul áll családja,
Annál kevesbet bír keresni rája.
Elkölti az örökvagyont,
Váltót bocsát ki, csődöt mond;
S midőn így fokrul fokra súlyyed,
Elejti az eszményi művet
Mely csalogatta hitlenül;
S végtére a szegény örül
Hogy egy forintos díjnok lesz belőle,
Köznapi irományok körmölője.
Oh mily keserv, ha a prózai lét
Elzúzza ábrándunk költészetét!
Boldog ki, jóllehet fenkölten érez,
Céljait hozzá méri erejéhez.

Ki az éljen

Összegyültek a madarak
Hogy követet válasszanak
Ki Jupitert kérlelje meg
Kedvezne szárnyas népinek.
Nos hát kit küldjenek?
A sast ki hozzá úgy is gyakran jár át?
Vagy Juno kedvencét, szép tollu pávát?
Bölcs baglyot-é? tyukot, alázatost?
Kakast-e, szózatost?
Nagy lelkü pelikánt?
Báj hangu csalogányt?
Szelíd galambot? bátor kakukot?
Bankát a ki harsányan babukol?
Sok füty, csicsérgés, káromlás között
Az egyetértés végre létre jött,
S megállapodtak abba'
Hogy legjobb lesz a banka:
Nem, mintha természetesb nem volna más,
De a verébnek ő is óriás;
Van tán erősb, de néki is van karma;
Van ékeesebb, de ő is tarka-barka;
Még konty is van fején;
S minő kecses, ha mén;
Igaz hogy szárnyalása nem magas,
De nem is oly vérontó mint a sas;
Nincs benne dölyf, nincs szemtelen igény,
Magaviselete szerény,
Szaga pedig tulatesz mindannyién.
Semmit se használ a madár világnak
Hogy a bankánál szebbet, jobbat látnak,
Bölcsébbet és nagyobbyszerűt:
Csak ő maradt legnépszerűbb.

Mi által lesz - mi az a bű -
Nálunk az író népszerű?
Nem magas eszme, nem mély érzelem,
Csak üres élcz, hóbertos képzelem;
Nem tiszta nyelv és tiszta forma,
Csak a mi forr, de nincs kiforrva;
Nem hű valóság, igaz eszmény,
Csak hazug árnyék, ködbe veszvén;
Nem a haza hő szeretése,
Csak neve ingyen fölvevése;
Nem az a szent, isteni tűz,
Csak egy kis mindennapi bűz.

A kontár

Kontárnak szidta egy kontár a mestert,
Mit az utóbbi (kár volt) megneheztelt.
«- Mit szórsz reám, ugymond, rágalmakat?
Ki téged egy újjal se bántalak.
- Nem bántasz engem? bődül rá a kontár
Te vagy ki engem meglópál, megrontál!
Hisz a te átkos műveid nekűl
Engem tekintenének mesterűl!»

Egy anya és fiai

Hol volt, hol nem volt, mond a krónika,
Volt egyszer egy anyának két fia:
Az egyik, otthon, anyját ápolá
S nehéz napjaiban vigasztalá;
A másik a világban szerte járt,
És tudta bár anyjának sok baját,
Azért vigan volt, nem nézett felé.
És anyja mégis folyvást szereté,
Sőt a mi több, még büszke volt reá,
Mert a világ szemét kápráztatá.
De a multság nem lehet örök,
Legényünk ereje is megtörött;
Rá csap gorombán a vénség szele,
És kénytelen jó szándékkal tele
Haza kerül a tékozló fiú.
És íme! anyja most is oly hiú
Hogy, a ki rá sem gondolt azelőtt,
Ujjongva tenyerén hordozza őt;
Míg hű fiáról nem szól egyebet
Mint: «- Ő megtette a mit kellett.»

Haza anyánk is néha vak
És kincseit hibásan osztályozza:
Aranyját lisztnek nézi csak,
Lisztjét pedig megaranyozza.

Még egy anyáról

«- Víz! hamar! az aranyos pohárba!»
Rivall az anya mostoha fiára.
«- Jaj! összetört az aranyos pohár!»
Szól ez, s a mámi ütlegeli már.
«- A botját fogta rá bátyám Peti,
S kezemből úgy ütötte ki...»
Peti a mámi édes gyermeke
Kit sohsem érint büntető keze.
Most is csak ismét a másokra dobban:
«- Hát, rossz kölyök, mért nem vigyáztál jobban?
Elismered hogy láttad hogy a bátyád
Rád méri tisztos szándokú csapását,
S te még se fordultál meg hirtelen,
Hogy, a pohár helyett, hátad legyen
A tánczó bot czélszerű alapja!»
S fiát busásan ujjal megcsapja.
Akár hogyan viselje is magát,
Ütik, verik a mostohát;
Akár mit is kövessen el a kedvencz,
Együgyü anyja néki egyre kedvez.
Európa! mostoha gyermeked a török:
Hijába jó, te mégis csak töröd.
No, bezeg édes gyermeked a rác,
Annak de minden gaz csíny megbocsátsz.
S mi lesz a köszönet mit érte látsz?
Délszláv garázdaság és muszka láncz.

A jámbor és a kígyó

Minden mesés könyv úgy-e szól?
Szóljunk mi is, a jámbor férfiről,
Ki - mert eszénél többet ért a szíve -
A fagytul dermedt kígyót haza víve
Föllesztette tűzhelyén.
A féreg, hálátlan levén,
A jóltevőjét agyon marta.

Mások szerint, csupán akarta:
Mert, a midőn mérgét belé harapná,
A gazda gyorsabb volt a fenevadnál,
Reá tapintott fütykösével,
Gonosz fejét úgy zúzta széjjel.

A dermedt rácz, a magyar tűzhelyén
Föléledvén,
Szintén harapna. És mi jámborok
Megérdemeljük hogy rajtunk kifog,
Ha idején nem látjuk át
Hogy ki kell törni a fogát.

A virasztó

Kinyújtóztattak egy derék legényt.
Virasztó asszony tölti ott az éjt,
S imádkozik az elszállt lélekért;
No, közben, egy sort alszik is kenettel.
De hát, a lélek még nem lebegett el,
Nem volt a holt még holt, csak rejtezők.
Fölérez, gyűjti az eszét,
Erőködik, nekifeszül,
És emeli fejét reszketegül.
A nő laposan pislogó szeme
Ép ekkor oda révede.
Tán meg is ijedt? Isten őrizz!
Jól tudja ő hogy holtat őriz,
És tudja is mi a kötelessége.
Szent komolyan a koporsóhoz lépe,
S kezét szegénynek homlokára téve:
«- Te már a holtak országába mentél;
Ezen árnyék-világon mit keresnél?
Feküdj le szépen, ne mozogj hijába!»
Szól, s visszanyomja forgács-vánkosába.

Ozmanli mellett így viraszt
Európa asszony, holtnak híve azt.
Szintén lenyomja fölemelt fejét,
S már örökét is szedi, osztja szét.
Európa asszony? Hát ki a?
Biz az: a diplomácia;
A diplomáciát pedig
A diplomáták képezik,
A kiktől minden kitelik,
Ki még az is tán hogy elhitetik
Hogy a török csak felboncsolni jó
S csupán a muszka életre való.
Hisz diplomáták mind legjobban tudják
A népek igaz végzetének utját,
S akárhogy tiltakoznak is ezek,
Mit bölcseségők tervezett,
Beléjük diktálják a «helyzetet.»

A hű kutyáról

Városba viszi pénzét a paraszt;
És Bodri, kit a háznép hon maraszt,
Siet, urát követni.
Nem hagyja magát elveretni,
S a gazda szitka s kődobásai
Csak annyira birják riasztani
Hogy távolabb kíséri, nem közel.
Igy érnek az erdőig el,
Hol két betyár lesett a védtelenre.
«- A pénzedet!» kiáltják, neki menve.
Ő sem veszi tréfára, visszavág,
S le is terül az egyik mákvirág;
De most a másik megragadja,
S oly sikeresen fojtogatja
Hogy vége van
Bizonyosan,
Ha rögtön ott nem terem hű kutyája
S a gazt a földre nem czibálja.
Gazduram ekkép menekül,
Folytatja útját, megkerül,
S ebével ismét haza mégyen:
Ott Bodrinak, csak úgy mint régen,
Szárak kenyér és bot juta.
Igy jár az ember, ha kutya.

A birkanyáj

Tudva levő hogy csalfa kortesek
A nép inyének úgy hizelgenek
Hogy a magok tisztátlan akaratját
Kivívhassák, még botba is ugratják.
Úgy tesznek ők miként a róka tett
Kiről beszélem e történetet.

A farkas bárány húsrá érez éhet;
De a hegyen, hol a nyáj legelészett,
Fenyegetőn áll a juhász laka
S ott jár-kele ebeivel ő maga.
Az ordas hát a rókához mene,
Hogy azt a nyájt a völgybe csalja le;
Ez néki is, mondá, hasznára lesz.
Erőnek ingyen nem szolgál az ész.
Meglett az alku. Más nap viradóra
A nyáj közé lopózkodik a róka,
S a birka népnek szónokolni kezd:
«- Ti legelőnek nevezitek ezt?
Kopár a föld, soványak a füvek;
Igaz csuda hogy még lézengetek.
S azt vélitek hogy a zsarnok juhász
Rátok csupán szeretetből vigyáz?
Rabok vagytok! S lehettek szabadok!
Én arra nektek utat mutatok.
Tekintsetek le itt e sziklafokrul:
Sorsotok ott len boldogságra fordul.
A legelő mily dús ott, íme látni,
S nem is boszantnak uratok kutyái.
Csak egy kis ugrás: és oda le vár
Arany szabadság, örökzöld határ.»
A fokra csődül a bárány sereg
Hogy az ígéret földjét nézze meg;
A róka ekkor egyiket, legszélről,
Úgy meglöki titokban hogy leszédül;
S e hathatós utmutatás szerint
Utána ugrik a bölcs birka mind.
Farkas uram lakmáz a hegy alatt,
Róka komának is jut egy falat.

Papválasztás

Három jelöltből melyik lesz a pap?
Egyik tudós, úgy mondják: vas kalap,
A szava vékony, teste mint a toll,
S a gyermek is megérti ha papol.
A második jó falubéli fi,
Termetre, észre nem nagy, sem kicsi.
A harmadik szép, perszonátus ember,
Szájában ékes, hangos nyelv kelempel,
S oly körmönfontan vágja ki beszédit
Hogy még bírák uraimék sem értik.
A szavazásnak vége pedig e lett:
Az a legelső senkinek se kellett,
Egy páran álltak föl a másik mellett,
A harmadik majd egyhangúlag meglett.

Egy kaszinóbul

A melyet ím elmondok, az eset
Hazánk vidékén, oly helyen esett
A hol se pénz, se ész kincseinek
Valami nagy bővében nincsenek,
Hanem, miképen mindenütt honunkban,

Annál több harsány szónokuk van.
Mivel pedig hogy magyar emberek:
Bálványuk van kit istenítenek,
S bűnbakjok is van kire átkot szórnak
És elneveznek hazaárulónak.
Jaj annak a ki a bálványon bármi
Csekély hibát merészkednék találni!
De még jajabb kinek garázda nyelve
A bűnbakon valami jót is lelne!

Biz én se bálványt, se bakot
Nevén nevezni nem fogok,
Különben egy-egy buzgó atyafi
A mérgit akkép adja ki
Hogy kis mesémet nem olvassa el.
Már pedig azt olvasni kell.
Úgy lőn tehát hogy egy vasárnap,
Midőn a kaszinóba többen járnak,
Valami vakmerő akadt,
Hangoztató oly szavakat,
Melyek a bálványt nem dicsérik,
A bűnbakot meg nem becsmérik.
A kaszinó elébb csak összenéz
(Mint Garaynál a harmincz vitéz);
De majd a csöndet váltja szörnyű vész.
«- Le vele! - Ki vele! és: - Föl vele!»

Ordítanak minden fele,
És összetépnék már a nyomorúltat...
Ő menekülni keres utat,
S kérő kezével addig, addig int,
Míg végre szóhoz jut megint.
«- A honfi érzés arra hajt
Hogy elhárítsam azt a bajt
Mit hirtelen szavam most fölidéze;
S hogy legalább jövőre nézve
Ily szomorú jelenetek
Ha tán nem lesznek lehetetlenek,
De mégis meggyérüljenek:
Azért szeretnék, valami
Oly célra mely közhasznu, hazai,
Egy összegecskét alapítani.
- Úgy kell! Helyes! bög a tömeg megint.

- Az alapítvány lesz ezer forint
(Mond emberünk, s kél öröm riadása)
A cél meg: a felnöttek oktatása.»

A vállalkozó kutya

Mese csak úgy levén méltó nevére
Ha benne valami el van beszélve:
Kegyeskedjék a nyájas olvasó
Gondolni - hiszen az gondolható -
Hogy a minek leirtam a címét,
El is beszéltem hozzá a mesét,
S jót is nevettünk már ama kutyán
Ki általúszván egyszer a Dunán,
 Most nagy merészül
 Tengerre készül.
Tegyük hogy ezt elmondtam a legszebben,
S lássuk minő tanulság rejlik ebben.

Nevethetünk az elbizott kutyán
Ki egy dunai diadal után
 Már kevesebbet nem kíván
 Mint a végetlen óceán;
De sírhatunk az olyan emberen
Kit vágya szintén hordoz tengeren,
Jóllehet elnyelné saját folyója
 Ha egy erős kar meg nem ója.
S lám, néki tenger kell, nem az a kar!
S lám, ilyen ember néha a magyar!

A nagyra törő gyermek

A hold s a csillagok kibúnak;
Megtetszenek nagyon a kis fiúnak:
«- Oh vedd le nékem, jó apám!
Te ott ülsz a cseresznyefán.
Mi kell? Kezed kinyújtand:
Elérheted, leadhatod.
- Oh dehogy érem, gyermekem!
Ott úsznak ők a kék egen,
A földi élet mélyiből
Hijába nyúlunk oda föl.
- Oh szállj le hát, s ültess föl engem!
Tudom hogy sikerül leszednem.»
A bölcs szüle
Továbbad nem vitáz vele
S az ágra fölsegíti magzatát:
«- No, fiam, szedd le hát.»
«- Ez kell! kiált az ellenzék vezére,
Mit a kormány még mindig el nem ére.»
Kormányra ültetik; s mi lesz a vége?
Hogy a mi kellett, nem kell, s nincs elérve.

Az új Cato

Szigoru Cato nem engedte meg
Hogy néki mellszobort emeljenek:
«- Bámuljon a világ inkább azon
Hogy szobra mért nincs? mint, hogy mért vagyon?»
Igy tön az a bölcs szótlán hazafi
Ki nem akart fejünkhöz állani:
«- Hadd szidják őt, hogy nem vállalja el;
De ne, hogy ott van és meg nem felel.»
Szép a szerény, ha vállán nem fityeg
Antisthenesi rongyos köpönyeg.

A csalhatatlan

Ismérek én egy ritka férfiut
Ki mindent jobban tud mit bárki tud,
De bárha mindig igazsága van,
Kudarczot vall minduntalan.
Ő benne emberét találja
Mind a magán, mind a nyilvános pálya,
S akármi ügy az élet piaczn,
S nyelv, s nevelés, s művészet, s tudomány.
A politikát minek is említsem?
Hisz abba' minden magyar egy kis-isten.
Legyen az nő, vagy ház, vagy paripa:
Ő látja ám melyikben nincs hiba.
Igaz hogy a lova földhöz teremti;
De bajos ezt az ő szemére vetni.
Az is igaz hogy háza dűledez;
De az építő mester vétke ez.
Hitvese sem ég angyala ugyan;
De kitanulta őt alaposan,
És úgy tudott elbánni ő vele
Hogy kész pokol lett házi élete.
Hanem hát arról mit tehet?
Bottal csak neki nem mehet.
Ír könyvet is. Hogy ne! Mindenhez ért.
Csak az a baj hogy - isten tudja mért -
Oly sok badarság gyűl soraiba
Hogy az egész könyv egy sajtóhiba.
Rosz a világ, pörrel fenyegetik:
No majd befizet ő nekik!
Ő rá ugyan hijába törnek;
Isméri csinját, binját minden pörnek;
Előre mondja: így meg így folyand,
S ő biztosan megnyeri majd.
Nem úgy foly, és elveszti. No de, jó ég!
Ügyvéde oly együgyűn forgolódék.
A pénzt se tudja senki sem
Forgatni mint ő olyan ügyesen.
Hogy még is beleveszt,
Kinek rójuk föl ezt?
Szerencse hogy ő ennek sem oka,
Ez a rossz év mindenkit buktata.
De, szó mi szó, sok baja van neki,
Éltét örök tusában tengeti:
S egy vígasztalja csak bajaiban,
S ez a hite folyvást zavartalan:
Hogy néki mindig igazsága van.

A vajás kenyér

Csöngetnek. Elmult egy hétköznapi ismét.
Az iskolából kilohol a kis nép.
Ilonka is haza felé megyen,
Gyorsan tipeg, s mint illik, éhesen.
Otthon szemébe tűn egy szép karéj.
«- Be nagy vajás kenyér, kiáltja, héj!
Irigylem azt a lánykát vagy fiút
A kinek ez a bő uzsonna jut.»
Mamája feleli: «- Nesze, tiéd a.»
Hát erre vaj mit mondott a kis Éva?
Tán bőriből kiugrott örömében?
Nem. Görbe szájjal, szólott ilyenképen:
«- Egész uzsonnám, semmi több, csak ez lesz?»
Másét sokallasz, magadét keveslesz.

A búbos galamb

Egy pár galamb, férj s feleség,
Egymásban üdvöket lelék,
A míg csak egyszer - oh bubánat! -
A szomszéd dúczban ellenségek támadt:
Egy özvegyül maradt búbos galamb,
Kinek fő célja a kaland.
A férj őt megszerette, és miatta
Jó feleségét el-elhagyogatta;
Szegény menyecske meg busúlt igen,
S gyakran sohajtott föl keserviben:
«- Csak az a búbos elpusztúlna,
Hogy házi üdvöm megújúlna!»
S a mit kíván a sujtott feleség,
Im, teljesíti a kegyelmes ég.
A búbos egy szép hajnal földerültén
Reggeli sétájára kirepülván,
Az éhes kánya martaléka lett.
Jól éltek ismét a házas felek.
De nem sokáig! Mert a férj egyszerre
Egy új bubossal esett szerelembe.
Nem tudni honnan, hogy cseppent alá:
Megvolt! S az árva nő tapasztalá
Hogy nem csak alkalom szüli a tolvajt,
Alkalmat is szerez ki lopni óhajt;
S míg férj uramban bűnös hajlam ég
Nem pusztul el a búbos ivadék.

A mese folytatása

A férj pedig, nem hogy meghunnyászkodnék,
De ő morog még:
«- Az én hibám-e? hogy a szerelem
Amott virít, és itthon nem lelem.
Ha meg tudott hódítani feleségem,
Tudjon megóvni is a rózsaféken!
Csak bánná vélem úgy mint azelőtt,
Dehogy keresnék máshol szeretőt.»

A mese vége

Mit szült a házi élet megbomolta?
Szegény menyecskét «egy úr» ostromolta;
Nem védte őt hű szerelempaizs,
Búbos galamb lett maga is.

A kolbászos kutya

Csak nézte Bundás, hosszan és merengőn,
Mi ott előtte állt, az asztalkendőn:
Egy hosszú kolbász, díszpéldány, nemében,
Alvó kigyóként, hármass gyűrüképen,
És mint a paradicsomi kigyó,

Oly csábító.

Kutya barátunk látja jól,
A sima, fényes héj alól
Hogy duzzad ízes belseje,
S csak úgy kidűled rá szeme.
Hát még a finom, égi szag!
Azt igazán ő érzi csak,
A nagy szakértő, vagy - g-vel - szagértő.
Nos, competens orrával oda ért ő,
S hogy oda ért, a szája is kitárult,
S hogy tárva volt, a kolbász bele járult,
S hogy bele járult a becses falat,
Bundás is eljárult, mi több, szaladt,
Hogy kün, a csöndes ákácdfa tövében

Elköltse hevenyében.

De tiszta üdv, hajh, nincs a földtekén:
Megtudja mindjárt maga is szegény.
A gazda megjelen a küszöbön,
Ostor kezében, és elébe jön.
Látván az eb hogy kutya van a kertbe',

Gyors menekülés lőn a terve,
S fut a kapun ki, a falak közül
Hol ember sujt oly embertelenül,
S bolyong az erdőn, réteken,
Bolyg napokig, szomorun, éhesen.
Hát azután? - Csak ismét haza tért,

Hogy otthon tolvajságaért,
Azon felül meg kóborlásaért
Élvezzen dupla bért.

Az emberek, hogy kikerüljék
Elkövetett csínyöknek keserűjét,
A bizonyos bajhoz gyakorta
Mellőzhetőt is vesznek még magokra.

A macskafiak

Macskában is csak gyerek a gyerek
Mulatni, rontani szeret;
Elég nekik,
Ha az idő telik,
Azt úgy is legkevésbé becsülik.
Gondolkodik két macskafi
Hogy mivel kéne játszani.
Amott az órainga, ni!
Legjobb lesz azt boszantani.
Ő is boszantja őket eleget
Hogy mindörökké föl s alá lebeg.
No, rajta hát!
Versenyt kapodják hintázó vasát,
És addig-addig fáradoznak ebben,
Mig végre a függő egyet se lebben.
A pontos óra megakad,
Méltó haragra is fakad,
S hangoztat ilyen szavakat:
«- Azt hiszi ez a két bohó
Hogy rajtam kifogott? Hohó!
Megállításomnak nincs foganatja!
Megy az idő, bár óra nem mutatja;
S ki ma pajzán gyerek,
Lesz holnap zord öreg.
Kis lány, belőled vén anyó leszen,
S búsan durúzsolsz majd a tűzhelyen;
Te meg, fiú, ha felnősz, egeret
Leshetsz napestig, úgy lesz kenyered.
Értsétek hát az élet céljait
S készüljetek komoly dolgokra. Csitt!»
Hijába dörmögött az okos óra,
Mert az a kettő nem ügyelt a szóra,
Immár javában játszott más felé;
S játéuk ezt az elvet hirdeté:
Csak játszani, nagy szégyen nagy embernek:
De csak, ha játszik, úgy derék a gyermek.

A törbe esett szarvas

«- Elöttem oh már hányan megfogóztak!
Utánam oh még hányan megfogóznak!
Elődeim kárán én nem okúltam,
Utódaim enyémen nem okúlnak!»

A beteg és az orvosok

«Minden cigány maga lovát dicséri.»
Hallottam ezt a közmondást dicsérni;
De orvosok tanítottak meg arra
Mily bölcsesség vagyon belé takarva.

Volt egy barátom, kit a gyomra bántott,
És doktor Y-tul kért tanácsot.
Fürkészve rá tekint az orvos úr,
Megtapogatja irgalmatlanúl,
Megkoczogatja hátul és elül,
Majd kérdezősködvén egyrül-mirül,
Szól fontosán: «- Most már tudom a bajt;
Nem nagy dolog, könnyű segíteni rajt'.»
De nem segített, bármi bőven osztják
A méregdrága deák konyha kosztját;
És mit tegyen a szegény áldozat?
Hát, doktor X-ben, új orvost hozat.
A szenvedőt ez is jól megvizsgálván,
Csodálkozott nagyon a kollegáján
Hogy ezt a bajt nem tudta felfödőzni,
Holott világos hogy a máj... S a többi.
«- Hisz ezt csak az nem látja, a ki vak!
Pár hét, s ön egészséges mint a makk.»
Ismét megindult a «gyógykezelés,»
Elmúlt a pár hét, el pár hónap. - És?
Nem tágit a betegség, meg sem ing;
Csupán az orvos változik megint.
Z doktor az, ki mostan bele fog,
A bajt meg másnak nézve mint azok;
De az eredmény ő nála se más:
Tudnillik mind rosszabbra fordulás.
Ilyenkor úgy illik s következik
Hogy eszöket mind együvé teszik.
Imé, tanácsot ülnek. És, csodás!
A kik között nincs megállapodás
Hogy miben áll a kórság voltaképen,
Abban az egyben megegyeznek szépen
Hogy itt a gyógyszer a kénkö csupán,
Miért a beteget nagy szaporán
Küldik... nem a Margit-szigetre,
Mert az nagyon közelbe' lenne,
Küldik a távol sárvizi fürdőre,
S így szabadúlnak tőle egy időre.
«- Minő szerencse, hogy ön ide jött!
Mondá a fürdő-orvos, bók között:
Szerencse önre, mert ön ép lesz itt;
Szerencse rám, mert e viz erejít

Mutatni, rég ily beteget kerestem.
 Csak okos urak laknak Budapesten!»
 Barátom örvend - a szegény betegnél
 Egy kis öröm nagyon is elkél -
 Örvend hogy e forrásra rátalált,
 És bizton várja tőle a csodát,
 Viz és remény bolondja...
 Hiszen a fürdő-orvos maga mondja!
 De csoda nem történt. Kétségbe esten
 Jelen meg páciensünk Budapesten,
 Új gondjaúl az orvosok karának.
 A bölcsek ismét megtanácskoznak:
 «- Mivel a kénkö nem használt neki,
 Szénsavval kell vérét vegyíteni;
 A híres Fortyogóban töltse hát
 A jövő év nyarát.»
 Nem várva már sokat, elmén oda;
 Hát ím, a híres helynek orvosa
 Oly biztatólag járul elibe:
 «- Mindjárt ide kell vala jönnie!
 De szénsavunk - hál' isten, még nem késő -
 Helyre üti mit elrontott a kénkö.»
 Dehogy ütötte helyre, jaj dehogy!
 Étvágy, erő, vér, kedv, mind egyre fogy,
 S hogy kitelik a fürdőzés szaka,
 Még betegebbsen tér haza.
 Az orvosi tanács meg' összeül
 S belőle ily végzés kerül:
 «- A hol se kén, se szénsav nem fogott,
 Csak közönyös víz van javalva ott.»
 A jó beteg, kihúzván a telet,
 A közönyös Mélykútra «menetett,»
 És az egészség hivatalos öre
 Birt hatni ott is még a kétkedőre.
 «- Nem vagyok olyan mint a sok üzér
 A ki maga se tudja mit ígér;
 De én kezeskedem a sikerér'.
 Szavamban bízhatik ingatlanúl,
 Mig engem lát, meg nem vakúl!»
 Minek utána elmondotta ezt,
 A közönyös Mélykút működni kezd;
 Mind közönyösb lett maga is a vendég,
 S észre se vette mikor eltemették.
 Hogy engem a sors tengerhez vetett,
 Fölhoztam ezt az esetet
 A tengeri orvos előtt.
 Sajnálta ő a hosszan szenvedőt,
 S a meggyőződés hangján fölsohajt:
 «- Tenger vize segített volna rajta.»

A romlatlan

Volt egy kuvasz, otromba és goromba
(Tán akad ilyen több is szép honomba'),
Irigykedő, fenekedő,
S mind marni kész, ki csak elébe jő;
De ha valami rossz kölyök
Neki egy konczot oda lök,
Azt nyelte csak, mást se hallott, se látott,
Sőt a latort köszönté mint barátot.
Ez a rüpők egyszer véletlenül
Jobb társaság közé kerül,
És látva ott egy fürge kis kutyát,
Ki hízelegve szerzi falatát,
Megbotránkozva fölkiált
(Ő, a falásban maga oly mohó):
«- Gyalázatos corruptió!»

A kullancs

Egy kosra - még pedig tavalyi kosra,
Tehát a közmondás szerint okosra -
Ugy rákapott egy kullancs hogy szegény
Alig ödöng a föld színén.
Marási ellen küzdene. Hijába!
Majd itt furódik, majd ott irhájába;
És végre válla közt foglal helyet
Hol vakarózni sem lehet.
Kínjával immár nem birván a kos,
Öngyilkosságot forral, az okos.
Ez tőle tán csodálatos;
De rá ragadhatott a mai korbul
Mely, mihelyest az élet rosza fordul,
Halálban keres biztos menedéket.
Megy hát a víznek, bele fúlás végett.
Hanem a kullancs véleménye más:
Neki nem ízlik még a meghalás;
S érezve hogy hová viszik,
S hogy már a bunda is iszik,
Előkápszkodik a bőrből
S feddőleg a gyötrött állatra zördül:
«- Barátom, eszedet zavarva látom;
Tudd meg tehát hogy: a kettő nem három,
Dorong nem furulya, és ó nem új.
Isten veled, s a hogy tudsz boldogúlj.«
Szólt, s menekült.
A kos pedig, a már-már elmerült,
Könnyűlve néz a távozó után,
S hálálkodás kél ajakán:
«- Oh jótevőm, isten veled!
Te visszaadtad éltetemet.»
Aztán, a félig-meddig holt,
A posványból kibandukolt.
Az oly miniszttert is, ki évekig
A köz ügyekre rátehenkedik,
És fogy az áldás durva keziből,
S ha már neki sehogya sem sikerül
Elszájaskodni a nyomort
A melybe minket «lángesze» sodort,
S rászánja végre kegyesen magát
Hogy bársony székét másnak adja át
(Remek beszédben elbucsúzva
Mely az ellenfélt összezúzza):
Őt is dicsérik akkor igazán
Hogy nem ül többé az ország nyakán.

A róka és a szőlő

Tudják önök bizonyosan
Mi a rókárul írva van:
Hogy megkivánta a szőlőgerezdet
Mely a kerítésről csábítva rezgett;
De, látva hogy azt el nem érheti,
Rá fogta: savanyú, nem kell neki.
Tudják bizonynyal azt is hogy a róka
Csak hiuságában fakadt e szóra,
S lelkébe' nem volt arra nézve kétes
Hogy az a fürt nem savanyú, de édes.
Hát vajon azt tudják-e? hogy kománk
(Ki szenvedélyesen nyalánk)
Mihelyt kevély szava elhangzott,
Ismét a szőlőhöz lopózkodott,
Oly vakmerő reménynyel telve
Hogy: hát ha mégis módot lelne
Hogy azt a szép gyümölcsöt levehesse?
S lám, mily szerencse!
A falnak létra volt támasztva, melyet
Hanyag cselédség ott felejtett.
Most könnyű a szőlőhöz férkezés.
Föl is haladt a róka gyorsan, és
A fürtbe nagy mohón belé kapott;
Hanem fejét is elkapá legott:
Mert a jeles fürt, melyért epedett,
A legkitűnőbb boreczet.
Kománk beharapott a savanyúba,
S nekünk kacajra, néki búra,
Hazug szava igaznak bizonyúla.
Van ki miniszterszékre mondja: «Nem kell!»
Csak, mert önerejéből nem mehet fel;
De hogyha létra van hozzája téve,
Egyszeriben kapaszkodik feléje,
S nem nyugszik addig, míg belé nem ül,
Azaz hogy ülne: mert a szék belül
Hegyes szögekkel van teli
(A hűnyó népszerűség szögei),
És szemben e «honi» szögekkel
Immár kománk őszintén mondja: «Nem kell!»

Lear király

Hát Lear királyt is elbeszéljem-é?
Ki két leányát trónra ülteté,
Mert ámitólag kérkedett neki
Hogy ilyen-olyan forrón szereti;
De harmadik lányát elkergeté,
Mert czifra szóval nem fordult felé.
Történetünknek az a vége van
Hogy az a kettő, Goneril s Regan,
Az ősz apát házából kiveti,
S Kordélia nyujt menhelyet neki.

Mi a tanulság, kérdezed?
Hogy a több száz választó kerület,
Melyekből e szép haza áll,
Nagyrészt megannyi Lear király:
Hevülnek Reganér', Gonerilér',
Ki nékik eget és földet ígér
- Az éggel ugyan nem igen törődnek,
Annál nagyobb barátjai a földnek -
S a szájok ízént fecsegő
Lesz általok képviselő;
Míg, a kitől csak tettet várhatnának,
Oda se néznek hű Kordéliának.

A szamár

Fájt az irigy számárnak hogy a ló
Nagyobb, erősebb, és gyorsabb futó,
S mert véle nem birt, hát okoskodott
Mint veszsze el a nemes állatot.
Ment a király, az oroszán elé
S alásan ím e szókat rebegé:
«- Fölséges úr, fényes gyülekezet!
Halljátok a szörnyű merényletet
A melyet a ló bűnös érzülettel
A trónörökös ellen követett el.
Tegnap véletlenül ott jártam épen
A legmagasabb fészek közelében,
Hol a királyi sarjadék
Édesden aluvék,
S mit látok! Az a bestye lélek
Sarkával a fönséges csemetének
Fordúl, hogy ártatlan agyvelejét
Kegyetlenül kirugja szerte szét.
S bizony halál fia lett vón' a gyermek,
Ha én, nagyot kiáltva, ott nem termek,
És el nem üzöm őt,
A gaz gonosztevőt.»
E vádra, homlokát ránczokba vonván,
Ekkép felelt a trónoló oroszán:
«- Gaz vagy magad! mert, fájdalom,
Nincs, és nem is volt magzatom.
Titkoltam eddig ezt az igazságot;
De most kimondom: lássék hazugságod.»
S szólt újra a szamár vakmerő szájjal:
«- Oh boldog én! fölszólalásom által
Im az egész világ előtt
Egy igazság napfényre jött.»
Oh hány
Silány
Rágalmazó beszél mint e szamár,
Midőn álarcza le van tépve már.
Előbb gázolja másnak érdemét,
S gázsága kitudódván, kérkedik
Hogy néki így-úgy sikerült
Hogy az igazság kiderült.

Az erkölcsbíró

Szeles Anikón megesett
Hogy megesett;
Azután egy időig
Kalandos pályán hányódik-vetődik;
De majdan ismét helyes útra tér,
S az ismerősök, megjavultaér',
Multját a híres «fátyollal» befödve,
Fölveszik újra kebelökbe.
Most jól van ismét ő keme,
Tán jobban is mint kellene,
Mert zagyva multját maga is feledvén,
Másoknak ügyeit forgatja nyelvén,
És a kire csak szó kerül,
Roszat tud ő mindenkirül.
«- Pál úr derék nőt választott magának,
A szeretők házána ki s be járnak;
Még Milka tizenkét éves se lesz,
S már titkon egy diákkal levelez;
Biri kisasszony férjhez menni készül,
És magzatot rejt kedves meglepésül;
A pirulós Etelke ablaka
Egy katonának nyílt meg éjszaka;
Helén, a vén, a vadászszal szökött meg.»
Im, így beszélt ő a társas köröknek,
Pedig a fele sem igaz.
Mi lett a vége? Semmi más csak az
Hogy a hová besompolygott csalárdul,
Ismét kilökték a jó társaságbul,
S most se becsület, se hitel,
Szavára csak a csöcselék figyel.
Gyarló az ember, s ha kit ér botlásan,
Kell hogy a megbánónak megbocsásson;
És ha ki valamit elkövetett,
A jók között is újra ellehet,
Csak húzza meg magát szerényen
S bűnt ne keressen az erényen.
Mert a ki erkölcs ellen vétkezett,
Az többet erkölcsbíró nem lehet.

Barát meg ellenség

Emlékszel-é még, tisztelt honfitárs?
Midőn megindult a versenyfutás
Mindennemű birói hivatalra,
A sok folyamodó közé kavarva
Volt két olyan a ki érdekle téged:
Egyik barátod, másik ellenséged.
Jó emberednek a sikert
Szívből ohajtád, s hogy kinyerd,
Istenhez is bocsátál imádságot,
Hadd tegye meg hogy «meglegyen» barátod.
De az a másik, hogy meg ne legyen,
Följártad, kezdve a miniszteren,
Mind a kisebb-nagyobb tisztviselőket,
Részletesen figyelmeztetve őket
Minden hibára melynél fogva
Ő nem való diszes birói fokra;
S vesztére törvén, sűrögve-forogva,
A míg el nem bukott, meg sem pihentél.
A gyűlölet erősb a szeretetnél:
Barátnak, úgy lanyhán, jót akarunk;
Ellent leütni, megfeszül karunk.

Egy könyvárus meséje

Akadts egy bátor férfiú
Ki főleg arra volt hiú
Hogy magyar írók művei javát
Köz forgalomnak adta át,
Könyv-nem-vevő közönség ellenébe.
Mert könyvtelen a Könyves Kálmán népe.
És adta számos éveken,
Angol kötésben, díszesen,
Csak hogy nem angol áron ám,
De méreg olcsón, jóformán potyán:
Mert a magyar, pénzét marokkal hányva
Kártyára, lóra, pezsgőre, cigányra,
Meg lányra
De hányra!
Mint úrhoz illik, nem sajnálja ezt,
Bár teste, lelke rajta veszt;
Hanem a könyv - melyért egyszer fizetsz,
És véle aztán holtig ellehetsz,
S még élvezi utódid sokasága -
Az a magyarnak, venni, drága.
De, hogyha senkinek,
Vagy csak kevésnek kellenek,
Hogy lehetett
Terjeszteni a könyveket?
Hát úgy biz azt hogy nagyobbára
Ingyen küldé a honfiak nyakára,
Hol iskoláknak,
Hol jó diáknak,
Meg körbe állott olvasóknak,
Meg egyéb koldulóknak.
Igy dolgozott ő, a vagyonba'
Mind egyre fogyva,
De könyvben és érdemben növe,
Mint irodalmunk martir terjesztője;
Annyival inkább martir, mert a hon
Azt hitte hogy ő pénzel gazdagon,
Nyervágy vezérli tetteit,
Nem kötelesség a mit teljesít.
Igy lent elismerése nem levén,
Úgy vélte fönt lelhetne azt szegény.
Barátiban megvolt a készség,
És kérni mentek ő kegyelmességét
Hogy annyi nagy szolgálatért neki
Egy kicsi címet eszközölne ki.
Azért hogy valaki nagy úr,
Beszélhet ám oktanánúl;
És ő kegyelmessége sem

Szólt ám valami eszesen,
Midőn a kérést visszautasítva
Ajkát e megjegyzésre nyitta:
«- Csak érdekének némi tárgya volna!
De önök a magyar irodalomra
Hivatkoznak. Hát vajon
Van-e magyar irodalom?
A könyveit kár volt neki
Énhozzám bé nem küldeni,
Mert a nekül hogy tudhatom
Van-e magyar irodalom?»

A rossz házőrök

Mig a major kutyái marakodtak,
A tolvajok ben jócskán megrakodtak.

Mig a magyar tör magyar ellen,
Igy dulja föl honát az ellen.

Az engedetlen tag

Megérezvén a közelgő tavaszt,
Erét vágatta a paraszt;
De mire véradója kitelék,
Hogy, hogy nem, ott maradt a kötelék
Melylyel be volt pólyázva karja;
S hogy ezt dologban használni akarja,
Im látja boszusan hogy nem lehet.
A lekötött kar béna lett.
Töpreng az ember, s van mindenre gondja,
Csak arra nincs hogy a kötést feloldja.
Szomszédja végre figyelmezteti
Hogy az a pólya ártogat neki;
Leveszi azt
Nagy tusakodva a paraszt,
S fölszabadítván a karát,
Dorgálva rá kiált:
«- De most kitegy ám magadért,
Jótéteményemért!»
De hát a kar
Mindjárt javulni nem akar;
Azaz, biz ő akar; csak az a rossz
Hogy még a nagy nyomástul zsibbadoz,
Izmaiban még vér, erő hiányzik,
És nem bír úgy munkálni mint a másik.
A jó paraszt ezen
Fölindul mérgesen,
S mint magyar, úgy enyhíti dühöngését
Hogy összeszidja karja teremtését.
Ez a paraszt kicsoda? - Mink.
Hát az a rossz kar? - Zsidaink.

Az ember epopéája

Rosz utja, rossz kocsija, rossz lova;
Hajt a kocsis, de nem tudja hova:
Az emberiség így halad tova.

Csámpásról

Csámpás a tisztos név melyet visel
A ház kutyája. Őrzenie kell
Az udvart holmi ember csőcseléktől,
A kertet a sok szemtelen verébtől;
S a hivatalnak, a mely rája hárul,
Megfelel emberül, azaz kutyául:
Mert az udvarba gyanus ember
Még lépni sem mer,
S a kert gyümölcse nem kell a verébnek
Se reggelinek, se ebédnek.
Történt pedig hogy egy kis fűlmile
Kivánt a kertben telepedni le:
Bebúvik a bokor sűrűibe
S danolni kezd a ház örömhíre.
Csámpás azonban, a ki rossz zenész
És csalóányt is csak verébnek néz,
Rendőri tisztségében most se rest
S kiüldözi a bájos énekest.
Szegény mesét is most így üldözik!
Ha rossz mesét szidják, jól teszik;
De jó lesz azt is megfontolniok
Hogy: rossz mese, jó ellen, semmi ok:
A rosszra nincs szükség soha,
A jónak mindig van sora.

A tudatlan kuvaszok

Egy budai kapás kutyái
Nem győzték ám kitátni
Se szemöket, se szájokat,
Az ugatás is torkukon akadt:
Hisz még olyat nem láttak mint ma reggel!
Egy pesti úr az úczán arra ment el
Csak mint az öklöm olyan ebbel:
Gömbölyü mint a lapta;
Kusza miként a kis lány gombolyagja;
Alak, a melynek nincs alakja;
Szebb is, csunyább is, mint azok
A semmi képü kuvaszok;
Fürgébb, vigabb, százszorta kedvesebb;
Szóval, selyem pincs a kis eb.
Több esze lévén mint nekik,
Ezt tőle méltán rossz néven veszik.
Továbbá telivér, bennök pedig
Régóta korcscsal korcs elegyedik.
Elég a hozzá, nem tetszik nekik,
S elsompolyognak a kis pincs előtt:
«- Kutyába sem kell venni őt!
Egész valója mindjárt megmutatta
Hogy nem is eb, az isten adta!»
Kiknek dalok, beszélyek, színművek,
Se más művek nem sikerültenek,
Immár a kis mesét sem szenvedik meg
A jogosúlt fajok között egyiknek!
És furcsa, hogy a mese életit
Ép ama hírhordók fenyegetik,
A kik, nyugalmazván az igazságot,
Csupa mesével tartják a világot.

A jeles bíró

Hallottam egy bíró történetét,
Kiról a hír sok ritka jót beszélt:
Hogy esze, tudománya mekkora!
Mily bátor lelke, példás szigora!
 És a mi fő,

 Hogy meg se vesztegethető!
Hát úgy esett hogy ezt a feddhetetlent
Egy pörös ember «informálni» elment:
Oly pörös, a minő nálunk elég van
Fris működésben úgy mint tartalékban;
 Pörös magyar, ki meg vagyon
Győződve, összekási alapon,
Hogy Themis asszony nem ítél vakon,
 És oda szeret hajlani

 A honnan cseppen valami.
Visz hát magával némi összeget,
Hogy megbillentse a szent mérleget;
S midőn a bíró elibe kerül,
A pénz-csomót ügyes-ügyetlenül
(Titokban ő magát ügyesnek sejti)

 Az asztal sarkán ott felejtí.
Ilyenkor azt igényli az udvariasság
 Hogy ezt ne lássák, ne kutassák;
 De a mi bíránk sas szeme
 Azért is oda merede.
 «- Mi ez? kiálta mérgesen:
 Azt hiszi, engem megveszen?
 Kell is nekem a pénz, az ilyen!
 Kün tágasabb, pusztuljon innen!»
 S a csomagot a földhöz vágva,
 A jó urat kitaszigálta.
Midőn azonban egyedül maradt,
 A szétgurúlt aranyakat
 Úgy fölszedé majd megszakadt.

Külszín után indulnak el a tompák,
S becsületesnek tartják a gorombát.
Ezért tekinti a köz értelem
Gyakran szemesnek a ki szemtelen,
 S messzelátónak a ki vak;
Ezért a frázis-gyártót honfinak,
 Szájhóst igazi hősnek,
 Nyeglét csodatevőnek;
S viszont: együgyűségnek az erényt,
 S érdemtelennek a szerényt.

A tömeg tetszése

Egyszer, nagy szónok Phókionnak
Úgy éljeneznek, úgy tapsolnak
Hogy a hatásra csak elámul,
S aggódva kérdi barátjátul
Hogy: jaj, mit mondott!
Ugy-é bolondot?

Ha oktalan lel jót a bölcs szavában,
Kétkedni kezd a bölcs önön magában.

A rossz hír átká

Az ifjúság ábrándos és szeles:
Majd csupa mulatságra, élvezre les,
Majd révedező merengésiben
Kétes jövőendő karjain pihen,
A mi pedig teendő volna épen,
 Azt elfelejti szépen.
Kuncsor juhászeb volt, és fiatal,
Előtte szent a vállalt hivatal,
S oly hűn betölti örökösességét,
Hogy a juhász megbízik benne végkép
 a kocsma többször látja mint juhait.
 De hajh!
Kuncsorkor is érik korának bajai,
S vagy elmerengett, vagy szeleskedett,
Elég a hozzá, egyszer úgy esett,
 Pedig csak egyszer ám,
Hogy ő se volt ott a nyáj oldalán,
 És - lám!
A farkas épen ekkor tört oda
S a birka közt ugyan marczangola.
Lett ebből aztán szép história.
Kuncsornak el kellett pusztulnia,
Mert benne már nem hitt senki fia;
Elbujdosott hát messze, messzire,
Hol az esetnek nem futott hirt;
 Csak hogy az, a kité nem ismernek,
 Ritkán is kell ám az embernek;
S még jó hogy, ismeretlen létire,
 Sikerült elszegődni
Virányain egy idegen hazának,
Természetes, megint juhász kutyának.
E hivatalban számos évekig
 Lelkiismerettel működik;
Hogy egyszeri hibáját helyre hozza,
Iparkodását százszorta fokozza.
Az ifjúból így lassan férfi lett,
Környezi új honában tisztelet;
De ő a régit nem feledheti,
 És szíve, honvágygyal teli,
 Csak vissza, vissza húzza.
Barátitól hát elbucsúzva,
Büszke örömmel haza tére,
Jaj, honosinak nem nagy öröme.
«- Im, megkerült az a kutya, mondának,
Ki nem viseli gondját a nyájának.»
Ő meg körülnéz egy és más helyen,
Aztán egyik juhásznál megjelen,

S mert ezt legderekabbnak ismeri,
Szolgálatát ajánlja föl neki.
A pásztor, őt sérteni nem akarva,
Füle tövét gondosan megvakarja,
S eltelvén egy végetlen percz idő,
Végtére ily válaszszaal áll elő:
 «- Barátom, tudja mit?
Ajánlja föl becses szolgálatit
Ott a hol eddig szolgált. Lássa, itt
Folyamodó van annyi hogy tömérdek,
S kit úri szó, kit hölgy, kit államérdek,
Kit kifogástalan szolgálatévek,
Kit meg egyéb nagy fontosságu érvek
Ajánlnak hivatalra, és... no... és..
A mi a fő, nincs is üresedés.»
Kuncsor barátunk tova kuncsorog,
S eszében ez a gondolat forog:
 Azért, a mit az ifju vét,
A férfiú is veszti hitelét.

Népmese

Koldus ruhában jár királyi lány.

Olykor becses, mi külsőkép silány.

A király és a paraszt

Mint egy bírálóm kimutatta volt,
Némely mesémen megvan az a folt
Hogy több a tanulsága, nem csak egy,
Nem oda érkezik a hova megy,
S mást mond írója, mást meg ő maga.
Hja! mert mindennek több az oldala;
A hány a szempont, melyből nézhető,
Benne morál is annyi lelhető;
S bár milyen egyszerű egy-egy eset,
Vonhatsz belőle számos elveket;
Egy az anya, több magzata lehet.
Ehol a példa.

Egyszer a király
Eltéved, a midőn vadászni jár,
És szomjan, éhen, fél napig barangol
A rengetegben melynek nem parancsol.
Rábukkan mégis valahára
Egy szegény ember gunyhájára.
«- Van-e mit enni? - Van, uram, tojás.
- Ide vele!...» S lőn olyan lakozás
Hogy jobb izűre dús lakmáinál
Sem emlékezik a király.
Ejtődzik, indul. «- Nos, fiam,
Hát tartozásom mennyi van?
- Minden tojásért, fölség, egy arany.
- Ugy látszik, mond a fölség gúnyosan,
Hogy a tojás nagy ritkaság e tájon.
- Oh, a tojás nem ritkaság, királyom,
De ritkaság ám a királyi vendég.»
Igy válaszolt a gazda, s kifizették.
(Mellékesen megjegyzem azt
Hogy nem magyar volt e király s paraszt,
De mind a kettő francia,
Kinek szokása alkudoznia.)

Ez a király megbünteti vala
A kapzsi pórt - s jól tette volna - ha
Őt ki nem vágja ügyes válasza.
Mesénknek egyik tanulsága hát:
Hogy az elmésség mentességet ad;
Elnézünk érte bűnt, nem csak hibát;
Kit megnevettetsz, könnyen megbocsát.

S ha a király nem bízza gazdájára
Hogy szabja meg mi a tojásnak ára,
Ez nem kért volna tőle aranyat,
S mit a király neki magátul ad,
Hálával vette, sőt csupán

Szép szóval is beérte volna tán.

Ebből pedig

Ismét egy új morál következik:

Hogy, ha az embert kérdezik
Mi kell neki? csak vágya, szarva nő,
S többnyire kárt vall a kérdezőgető.

Még más morál is lappang a mesében.

Mi a rüpkének czélja voltaképen

Midőn királyát megvendégeli?

Az eltikkadtat fölűdíteni?

Oh nem! Hogy érte díj jusson neki.

Kalmár se nézi czélnak: áruját,

Csupán a hasznat mit belőle lát:

Ügyvéd sem azt hogy nyert ügyed legyen,

Hanem hogy ő hízhassék pereden;

Orvos előtt is ritkán az a fő

Hogy te megélj, hanem hogy éljen ő.

Azaz: segít az ember emberen,

Csak hogy önön javára rendesen.

Meg arra is taníthat e mese

Hogy változékony a dolgok becse,

S az éhezőnek, ha nincs semmi más,

Aranyat ér egy-egy hitvány tojás.

Kis adománkból - mind ezen kívül -

Még több tanulság bőven kikerül.

Nem mondom el mind (el sem mondható);

S ismétlem azt a tanulságot

Mit az előszó már szájunkba rágott:

Hogy valahány az olvasó,

Megannyi lehet a morál

Mit a mesében fölhalál.

Kutya esze járása

A házi eb kószálni szeretett:
Meglőn tehát a rendelet,
Hogy ő keme ne osonhasson el,
Minden kijárót zárni kell.
Kutyó barátunk, erről mit se tudva,
Kis szenderét bevégezvén a sutba',
Megy bizton az ajtóhoz, hogy kijutna.
Ott várja szépen, a míg valaki,
Érkezve vagy távozva, nyitna ki.
És jönnek, mennek csakugyan;
De mindeniknek gondja van
Hogy ki ne csúszszék valahogy.
Szegénynek így türelme fogy:
A zárt kaparja, nyöszörög;
Majd, a hogy illik, könyörög,
A háziakat sorban oda híván
Hol ő kimenni kíván.
Mégis csak ben marad!
S kitör belőle a harag,
Kiáltva ekkép:
«- Oh mily együgyü egy nép!
Mióta magyarázom már neki,
És meg nem tudja érteni!»

Gondoljuk olykor ostobáknak
Kik eszünkön keresztül járnak.

A piszkos fiúk öröme

Tudok egy szerecsent
Ki, hogy az utcán megjelent,
Igy mutogattak rá a szurtosak:
«- Nini, e még nálunk is szurtosabb!»

Véleménykülönbség

Azt állította Kurta Pista egyszer:

«- Nincs rátabb mint a hórihorgas ember.»

A mire azt felelte Hosszu János:

«- A babszem ember legfőképp hiányos.»

Mit bizonyít ez a felelés?

Hogy önmagának mindenik csecsés.

A patkány házassága

A ki magánál magasabbra vágyik,
Nem hogy fölvinne olyan magasságig,
Sőt önmagánál többnyire
Még lejjebb kell süllyednie.
Példázza ezt egy víg történet
Mely megnevettet ifjat, vénet;
Beszélte ős frankhoni Mária,
S kár volna feledésbe szállnia².

Csinos legény volt Patkány úrfi,
A ki magát be tudta fúrni
Akármilyen társaságba;
Föl is tévé büszkén magába'
Hogy ő csak úgy házasodik, ha
A legnagyobb úr lesz az ipja.
«- Mivel pedig világos mint a nap
Hogy a sugárzó égi nap
Megannyi úr közt leghatalmasabb:
Nekem a nap leánya kell,
Őt veszem el!»

Patkány urfi nagy garra elrobog
S hetykén a napnál békopog.
A nap pedig
Ekkép szerénykedik:
«- Igaz hogy én nagy úr vagyok,
De az a felhő még nagyobb:
Tányéromat, bár mint ragyog,
Ő, hogyha kedve tartja,
Sötétben eltakarja.
Ha legnagyobb úr lánya kell,
A felhő lányát vegyed el.»
Patkány urfi eloldalog,
S halkabban, a felhőnél békopog.
Felhő uram pedig
Ekkép szerénykedik:
«- Igaz hogy én nagy úr vagyok,
Csak hogy a szél, az még nagyobb:
Tőle sehol sem lehetek nyugodtan,
Ő engem elfúj akár honnan.
Ha legnagyobb úr lánya kell,
A szél leányát vegyed el.»

² Az angol udvarnál élt breton Marie de France meséje a XIII-dik századból, mely azonban csak egy hindu eredetinek a változata. A szanszkrit mese - a hindu fölfogás értelmében - egérből lett leányrúl szól, a ki a legerősebb férjet kívánja magának, s a nap, felhő, szél és hegy során végre a patkányé lesz s visszaváltozik egérré. Lafontaine, úgy látszik, Marie de France laiját nem ismerte, de az eredeti mesét ő is földolgozta (IX, 1). Az Aesopnak tulajdonított mese a macskáról és Venusról szintazon eredetinek egy másik változata.

Patkány urfi eloldalog
S a szélnél nagy szerényen békopog.
A szél pedig
Szintén szerénykedik:
«- Igaz hogy én nagy úr vagyok,
De az az ócska torony még nagyobb:
A tölgyfákat döntögetem,
Tenger nem áll ellent nekem;
De a toronyban mind fenakadok,
Azt mintha őriznék a századok.
Ha legnagyobb úr lánya kell,
A vén torony leányát vegyed el.»
Patkány urfi eloldalog
S boszúsan a toronymál békopog.
Torony uram pedig
Hasonlóképp szerénykedik:
«- Igaz hogy én nagy úr vagyok,
De az egér, az még nagyobb:
Erőm, ellene, hasztalan,
Kifúrja minden oldalam',
Bejárja minden részemet,
S bizonynyal nem sokára eltemet.
Ha legnagyobb úr lánya kell,
A kis egér leányát vegyed el.»
Patkány urfi eloldalog,
S más nap jelentik a lapok
Hogy ünnepélyes kézfogó esett:

Patkány ur és Egérke jegyesek.

Az alföld búja

Midőn a geologia
Kimondta alföldünk virányira
Hogy őket ezred éveknek előtte
Tenger hulláma földte,
Alföld szívében ím fölgerjede
A régi dicsőségnek érzete,
És fölsohajtott: «- Jaj nekem!
Hogy elsilányult végzetem!
Egykor hatalmas, mozgó, büszke ár!
Most lomha föld, ló s ember szidta sár!»

Mikép honi extengerünk
Multján busongva csüng,
S hab lenne inkább, zord és vészhozó.
Holott ma bő áldást osztogató:
Ugy jajgat olykor nép is multjaért
Mely jelenénél kevesebbet ért.

A szerencse rabja

Kutya baja se volt a kis kutyának.
És dolgai hogy jól folyának,
Oly hetyke lett, oly vakmerő,
Semmi veszélyt nem ismerő,
Senkit, semmit nem tisztelő,
Hogy a gazdája czélszerűnek vélte
Jó somfabottal megfenyíteni érte.
Midőn ez a keserves dolga lett,
Egyszerre úgy elcsüggedett,
Oly kishitűség szállt belé
Hogy már csak önön vég perczét lesé.
De, hogy baját kiheveré
És sorsa ismét megjavult,
Imé kitűnt hogy ő mit sem tanult,
Mert újra hetykén s vakmerőn
Jólléte megrontója lőn.
Igy ugrosott ő egyik szélsőségből
Más szélsőségbe szünet nélkül,
S a mint a sorsa jobbra, balra fordul,
Majd elbizottá lett bolondul,
Majd meg bolondul kétségbe esett.
E kutya magyar ember lehetett.

A méh s a pók

A pók s a méh azon virágon üle:
Az mérget, ez meg mézet szítt belőle.

Szavadból, ámbár egy a szó,
Ért roszt a rossz, jót a jó.

A lyoni költőverseny

A vérszopó Caligula
Nem csak a jókat üldözi vala;
Olykor biz ő, ha kedve volt, elővett
Roszakat is, tudnillik rossz költőket.
Többek között Lugdunum városába'
Üldözte őket, persze hogy hijába.
Ott ugyanis költőversenyeket
Nagy fényesen rendeztetett,
És a ki győzött, költeményeért
Szép koszorúban kapta ki a bért
Mely színaranybul vala fűzve
És drágakövek bele tűzve.
De jaj azoknak a kiket
A múzsa meg nem ihletett!
Rossz versökért nem csak hogy mit se kaptak,
Sőt még ugyan keservesen kikaptak.
A főbbeket vitték a partra,
Ott művöket nyakokba varrva,
Egy kővel együtt jól rájuk kötötték,
S így fölszerelve a Rónéba lökték.
Egy kicsit enyhébben lakoltaták
A kisebb vétkeseknek csapatát,
A kik még arra érdemetlenek
Hogy verseikkel ők is veszszenek,
Elég levén hahogy megsemmisülnek
Magok az elvetélt költői művek,
Még pedig épen azok által
A kik megszülték fáradsággal.
Hát, versöket tálalták ő eléjük,
És se ital, se semmiféle éték
Mindaddig nem jutott nekik,
Míg művöket, a végső betűig,
Föl nem nyalák, önnyelvüleg,
S a hártya minden szennytől tiszta lett.
Ezen kívül volt még egy osztály
Hová azon költőket oszták
Kiknek nem épen rossz volt a műve,
De mégis olyan hogy nem győzhete:
Ezektől, az alapszabály szerint,
Kivántak még egy költeményt:
A győztes kollegák dicséretére!
S ki megtagadta, vessző lett a bére.
Oh szerkesztők, szeretnétek, tudom,
Ha nektek is vón' adva hatalom
A firkászoknak ezrivel
Munkájokat nyalatni fel.

Megtisztelés

Ni, katonásdit játszik egy csomó gyerek

Akad a ki velők szóba eredt,

És elhivén a babonát

Hogy ők valódi katonák,

Nekik egész rakás tudós tanácsot oszt:

Hogy és mikép verjék meg a poroszt.

Hej, kormányosdit játsznak Riszticsék,

Alkotmányosdit holmi csőcselék,

Írósdit is tudatlan sok kölök:

S mindig akad ki szóba áll velők.

A helyes pár

Hellasz földjéről, a mostanirul,
Szerencse próbálgatni, kivonul
Egy fél szemű - no hát mi? - pinczér
Kit holmi ártatlanka csínyér',
Valami pénz elsikkasztásaért
Már-már a törvény fogd-meg ujjá ért,
S ki, megvetvén a hálátlan hazát,
Sietve számkiüzte önmagát.
Most, mintha dolga otthon rendbe' lenne,
Egész világnak neki menne:
Ben tehetetlen,
Kün telhetetlen,
Mint idegen föld s nép kegyén
Egy némely emigrans egyén.
Szint ekkor egy lányát Galícia
Szintén kiküldi, világ látnia:
Héber hajítás, sokat merő;
S bár apja csupán kis-kereskedő,
De lelkiben annál nagyobb remények
S a legkalandosabb regények.
Ez is, az is nyugatnak vészi utját;
A sok országot össze-vissza futják,
Itt költegetve,
Ott szerzegetve,
Nagy garral egyszer, lassacskán megint,
Szükség, ügyesség, alkalom szerint.
S a jó szerencse - vagy a bal? -
Itéletünk gyakorta csal -
Ugy rendezé hogy az a két kalandor
Együve üljön egy közös ebédkor;
S, oh rokonszenvedő diadala!
Meglátni, nyerni egymást: egy vala.
Egy szó adván a másikat,
Be is mutatják magokat:
«- A kis görög hon a hazám;
Azért szegény nem vagyok ám,
Van szigetem a Közép tengeren,
Agürtesz herczeg a nevem.
- Özvegy Oplanka vagyok én,
Ős lengyel vérből születém;
S habár csupán grófné vagyok,
Jószágaim elég nagyok
Hogy élhetek herczegileg;
Podóliában fekszenek.»
Elég a hozzá, mindenik
Oly jól eljátsza szerepét
Hogy egy a más pompásan rászedik.

A két ravasz könnyen megegyezék
 Hogy lesz belőlük férj és feleség;
 S mert ép oly országban valának
 Hol a törvényes teketóriának
 Eleget tenni nem nehéz:
 Hamar megvolt a kézbe' kéz.
 Örül titokban mindegyik
 Hogy majd a másén töltetik;
 S mézes havok első hevébe'
 Merülnek mézes párbeszédbe:
 «- Most szigetedre, hitvesem!
 Még úgy se voltam szigeten.
 - Ott nagy a hőség mostanába'.
 Inkább gyerünk Podóliába,
 Hol gazdaságod rendszerén
 Talán javíthatok is én.
 - Tudod-e, lelkem, mit tegyünk?
 Legjobb lesz a fürdő nekünk.
 Engem Saxonba küldenek.
 - Oh, ez remek! oh, ez remek!
 - Ha téged is szűd oda von,
 Menjünk, az első vonaton.
 Az elsón, mondom, ámbár apró pénzem
 Eddiglen elfogyott egészen,
 És várva várt kilencz ezernyi frankom
 (Igényem a lemergi bankon)
 Még mindig meg nem érkezett,
 S be kéne várnom ezt az összeget.
 No de hisz itt vagy: Svajczba most hát!
 Majd oda inditom a postát.»
 S ráfelel a férj édes-szépen:
 «- Én is, szívem, úgy vagyok épen.
 Az udamósi vaspályának
 Szelvényei már öt hete lejártak,
 S a húsz ezer frank osztalék
 Mind késik, késik egyre még.
 Hisz megjő, megjő, tudom ám jól;
 De addig szó sincs utazásról.
 Én azt ajánlom hogy, mihent
 Egyikünk pénze megjelent,
 Induljunk rögtön Svajczba el;
 A másik pénz majd oda lel.»
 Jó a tanács, nincs tenni más,
 Kezdődik a várakozás.
 És, bús-magyarkodással,
 S vidám agyarkodással,
 Duzzogva valamennyire,
 Csak várnak... egymás pénzire.
 De hát a pénz, biz az csak elmarad,
 A fogadós türelme megszakad,

A rendőrség avatkozik,
Két mákvirág hazudozik;
S a napnál is világosabb lesz
Mily herczeg az s mily grófi sarj ez.
S kiált a herczeg: «- Nőm zsidó lány, kérem!»
S kiált a grófné: «- Vak pinczér a férjem!»
És mind a ketten méltán fölgerjednek:
«- Aztán higyen az ember az embernek!»

A hét kérdés

Makdumkuli a sík pusztában járkál,
De lelke fönjár Alinál, Omárnál,
Áhítván a bölcsek szavát
Kik fölvilágosítanak.
S Ali, a hősöknek királya,
Egyszerre ím előtte áll,
És monda: «- Özbek dervisem,
Szólj, mit kívánsz? én megteszem.»
S ez szóla: «- Hét kérdés jutott eszembe:
Oh megdicsőült, válaszolj ezekre!
Mi szélesebb mint széles e világ?
Tengerfenéknél hol több drágaság?
Vajon van-e mi a kőnél keményebb?
Mi keserűbb mint a halálos méreg?
Mi jégnél hidegebb? forróbb a lángnál?
Iszonytatóbb a zengő ég szavánál?»
A szent pedig következőleg
Felelt a hétszer kérdezőnek:
«- A kibe még a gond nem férkezett be,
Széles világnál szélesebb a kedve;
A ki sorsával meg van elégedve,
Az dúsabb mint a tenger kincses keble;
A barátságot színlelő
Sokkal keményebb mint a kő;
Hirdetni: «Nem fáj!» mikor fáj a seb,
Halálos méregnél keservesebb;
Fösvény szive fagyosb a jég fagyánál:
Zsarnok királyé perzselőbb a lángnál;
Ki vissza rosszal fizeti a jót,
A menny dörgésinél iszonytatóbb.
Eredj, fiam, s a mit mondtam néked,
E titkokat most hirdesd ki a népnek!»

Kutya hazafiság

Egy kutya-országgyűlés alkalmával
Elvégezek példás egyhangusággal
Hogy végre, hasznot hajtandók a honnak,
Egymás között többé nem marakodnak,
 És ha ezentul
 Vitájok indul,
 Azt nem bizzák a fogra,
 Csupán helyes okokra.
Meghatva s elérzékenyülve
A kutya népség nyájasan vegyűle,
Midőn egyszerre valahonnan
Egy zsíros konc közék pottyán.
«- Ez az enyím!» kiáltja mindegyik,
S egymást megint javában vérezik.

A jó oroszlán

A magyar ember, fiatal kivált,
Kirántja kardját, nagyokat kiált,
 S van azután,
 Lapokban és uczán,
 Kardoskodás, csörömpölés,
 Szörnyű világ-ijesztgetés.
De hát örökké még sem tart ez; és
- Mintha csak torna lett vón' az egész -
A nesze-semmi elvégzése folytán,
 A magyar ember, mást gondolván,
Tétlen tevében kifáradva, lomhán,
 Kardját meg karját leereszti
 S elkezd javában csüggedezni.

Deák Ferencz, ezen megszomorodván,
Mesélte hogy volt egyszer egy oroszlán
Ki, szeme gömbjét mérgesen forgatva,
S szétrántva piszkát, hosszan mutogatta
Gyilkos fogát és feneketlen torkát
A néptömegnek mely rémülten ott állt.
S mi volt a nagy szájtátás? - Semmi más
 Mint ásitás.

S láttára ez ártatlan míveletnek,
Nevetni kezdték kik előbb szepegtek.

Kérdés azonban hogy igaz,
Nem ál oroszlán volt-e az?
Mert a valódi, hogyha nincs kalitba',
Ásitva sem csal mosolyt ajakidra;
 S viszont,
 Ha fogva van, nem költ iszonyt,
Bárhogy vicsorgat, bárhogy morgolódik.
De mi, legyünk csak mindenkor valódik.

A fürediek, régen

Nagy Széchenyi jól tudta hogy mi
El fogunk mint az árnyék fogyni,
Ha ős bünnünk, a tunyaság
Fris munkakedvnek helyt nem ad;
S írásival, s ékes szavával,
S önön nemes példája által
Hirdeti hogy: a szorgalom
Életföntartó hatalom,
S leglankasztóbb az a munka neme
A melynek munkátlanság a neve,
S a mely, előbb-utóbb, de bizonyos,
Népet meg egyest vég inségbe hoz.
Történt hogy a gróf - akkor tájba'
Midőn a Tiszát regulázta -
Egy más Tiszának is elkéne a;
Csak hogy azon (sorsunk így fordula)
Nem fog magyar, csak osztrák régula -
Hát akkor a gróf Füreden vala,
Tudnillik Tisza-Füreden.
Végzi ügyét, a partra kimegyen,
Hajóra várni mely tovább vigye.
Ott álltak már, kék ruha díszibe',
Hogy néki tiszteletöket tegyék,
Biró uram s esküdt uraimék.
Miről beszéljen most nekik,
Mig gőzöse megérkezik?
Hogy viszonozza szívességöket?
Azt hiszi, majd oly kérdést fejteget
Melyet mondhatni égetőnek
Füredet illetőleg.
Beszéde tárgya hát mi más?
Mint egy kis szorgalomra oktatás.
S legyen négy szem közt megjegyezve,
Ráfér ez a fürediekre:
Mert, szó mi szó, de tény, hogy nyáron-télen,
A jó füredi nép egyforma tétlen.
(Azaz, hogy akkor, Széchenyi korában
Leledzik az tevékenység hijában,
Harmincz, néhány esztendeje...
Most már világért sem henye!)

Rákezdí hát a nemes gróf: «- Vagyon
Fön, éjszakon,
Egy ország, úgy hívják hogy Albion;
Hej, ottan a földművesek
Serényen dolgoznak bezeg;
Nincs Szent-Heverd-el napja ott,
Kivéve a vasárnapot;

Nincs hűsölés, se hasalás,
Csak folytonos iparkodás.
Nem végzenek ki-látta munkát,
Hanem erőtetőt leginkább;
S a földből azt is kiszedik
A mit önként nem ad nekik.
Igy szoktak ők, lám, tenni, venni,
Zöld ágra így jut valamennyi.
No, szóljatok, ugy-é derék legények
Kik így fáradnak és sohasem henyélnek?»
Azok csak annyit mondtak rá: «- Szegények!»

Rosz számítás

Szobáját óhajtván díszíteni
Egy ifju, nagy bolondul megveszi
A gipszes talján összes készletét,
S a rossz bábokkal úgy tele tömi,
Az ember azt hiszi raktárba lép.
Szóval: lakása rútabb mint elébb;
S a mennyi pénzt ráköltött annyi lomra,
Lehetne abból egy szép márvány szobra.

A magyar is erőit így pazarlja,
Egy jó dolog helyett, sok haszontalanra.
Az agglegény is ilyen oktalán:
Egy feleség helyett, sok czafrája van.

A paraszt és a szolgabíró

«- Jaj, szolgabíró úr, baj van! - No, hát?

- Fiam betörte tens ur ablakát.

- No, te se mégy el addig innen,

Mig károm megtérítve nincsen.

- Uram, bocsánat! nyelvem megbotolt:

A kártevő az ön urfia volt,

S enyím az összezúzott ablak.

- No, már a más. Eredj, majd fölhivatlak:

Bírságot fogsz fizetni annál fogva

Hogy nem vigyáztál jobban... ablakodra.»

Emígy itél az ember más dologául;

Amúgy, ha ugyanaz magára hárul.

Kétféle végzet

Volt énnekem két munkabíró bátyám:
Mi lett belőlük a világi pályán?
Egy érdemetlen, ámde érdemrendes;
A másik rendtelen, de érdemtелjes.
Becsúli ezt egy-két becsületes;
Amannak tisztelet jut tömeges.

A hizó

Moslék zudúl a sertés vályujába,
A mit nem egy szegény tót megkivánná.
Megérzi ezt hizónk az ólmagányba',
És ajtaját rőfögve döfködi,
Mig ünnepélylyel megnyitják neki.

Hogyan

Rohan

Az illatozva párolgó ebédhez,
Hogy neki dül, hogy szürcsöl, csamcsog, élvez:
Képzelné tán lehet, leírni nem;
Legyen tehát elég jelentenem
Hogy annyit élvez egy maga
Mint Goethe két száz disznaja,
Csak azt sajnálva hogy nincs torka száz
S nem tart örökké a lakmározás.
De végre mégis jól van lakva már.
Magához inti most egy ölnyi sár.
Ejtőzni épen ez a hely a kellő:
Oly hűvös, enyhe mint a nyári szellő,
Oly puha gyenge mint a hab:
Van-é pusinknál boldogabb?
Belé merül, szeme mámorba réved,
S elszusszantja magát: «- Csak szép az élet!»

Nem tudta persze,
Midőn ily édesen telék a percze,
Vagy legalább nem gondolt rá, hogy már a
Vendég is hívja van... torára.
De tudta vagy nem tudta: szusszanása
Epikurista lélek vallomása.

Az okos fiú

Elment, világot látni, egy fiú.
Kezében sárarany volt, nagy sulyú,
Elég sok éves utazásra,
Egész örökségének ára.
De ép ezért vállát, karát
Jól meg is huzza. S íme lát
Egy paripát,
Hátán huszárral, az uton.
«- Ez már boldogság, mondhatom,
Lóháton járni, könnyedén,
Nem mint, gyalog s teherrel, én.
- Ez a ló,
Eladó,
Mond a huszár, csak megfizesd.
- Elégled-é érte ezt?»
És fölmutatja aranyát.
Megnézi az. «- No, ide hát!»
Fiúnk terhétől szabadúl,
S folytatja útját lovasúl.
De jut lovasnak is baja:
Először is farkast kapa;
Utóbb meg azt gondolta el,
Hogy a fakót vakarni kell.
Vesződjék ő ilyesmivel?
«- Jobb vón' az a borjú nekem
Ki ott ficzánkolt a gyepen:
Nem kéne (hisz maga halad)
Hordoznom mint az aranyat;
Nem vakarom, nincs farkasom:
Derék dolog ha megkapom.»
A bornyu jó szívű gazdája
Szegény sovárgót megsajnálja,
S bár, jegyzi meg, «kehes» a ló,
S két annyit ér meg a «tinó,»
De («csak hogy ím segítsen rajta»)
A lóért tináját od' adja.
Az emberséges alku meglett,
S a böggös lény, uj ura mellett,
Dehogy mellette, csak körülé,
Sőt többnyire jó messzi tüle,
Ugrált, botorkált, mig kidúle.
A fiu, mindenütt utána,
Beléunván a futósásba,
Megköti a kérődözöt,
És hajtja őt maga előtt.
Csak hajtáná! mert nem lehet.
Ide, oda, mint a veszett,

Rángatja úgy a kötelet,
 Majd orra bukik a fiú.
 No már ez aztán szomorú!
 Hej, jó gyerek, hol volt eszed?!
 Most borjadat hová teszed?
 Hátadra csak föl nem veszed?
 Hisz az aranynál nehezebb.
 «- De nem bizony! Csak azt ohajtom,
 Bár lenne olyan kicsi barmom
 A melyet hajtani lehet,
 S ha tetszik föl is vehetek.»
 Ez a kívánság is betelt.
 A réten egy pár lúd legelt;
 Azokbul ő egyet kikért,
 És megvevé... a borjuért.
 Szép állat ez, de nincsen vágya
 A szeretetreméltóságra;
 A tisztaság, ragaszkodás
 Ő nála nem jellemvonás;
 Van benne sok minden hiba;
 Nem tehet arrul hogy liba.
 Elég a hozzá hogy a lúd
 Kétségbe ejté a fiút.
 Nyűg volt neki ha jártatá,
 És nyűg ha dugta hón alá.
 «- Engem boszantson ez a lúd?
 Dehogynem állok vérboszút!»
 S kihúzza kését, hogy leölje.
 «- Így még ebéd is lesz belőle.»
 S már bele ütné, jaj, de tompa.
 «- Ez is meggátol szándokomba'!»
 Hát épen ekkor arra mén
 Valami köszörűs legény.
 «- Hé, van-e fenkód? - No de milyen!
 - Adsz' ide, kérlek. - De nem ingyen.
 - Nem fizethetek gazdagon.
 - Koszos libádért od' adom.
 - Libámat, isten hírével,
 Vidd mennél messzibb tőlem el.»
 És megcserélnek, és megválnak.
 Most Riska tehenünk fiának
 (Annyi szerencsés kalandjának
 Méltó következtetéseképen)
 Nagy szomszárja támad gégejében.
 Ott a kut!
 Oda fut
 S a tölt vedernek neki dül.
 Ekkor a fenkó, zsebibül,
 Kicsúszik és a vízbe zubban.
 «- Jobb is neked, szól, lent a kutban!»

És koldusbottal a kezében,
De fütyörészve, tova mégyen.

Méltóság, nagyság hazámfia,
Tessék hozzá fáradnia!
Lehet ám tőle jól kitudni
Hogy és mikép kell tönkre jutni.

A hazug önérzet

Baj, ha nem akkor kél önérzetünk,
Ha valami rossz tette készülünk,
De csak, ha rosszat szenvedünk.

Csent a kutya, s hogy rajta érték
S díját azonnal a hátára mérték,
Sértődve panaszolja a világnak:
«- Hát eb vagyok én, hogy velem így bánnak?»

A tolvaj is, kit ép lopása közbe'
Megcsíptek és vittek kötözve,
Környezetének mondani ilyet mert:
«- Mit lökdösik a becsületes embert!»

Kutya dolgok

Vaj abbul is mese lehet
Hogy két kutya összeveszett?
De megtörténik százezerszer:
Hadd mondjam el hát én is, egyszer.
Kedélyesen játszódtak együtt,
Mig egy szukácska oda nem gyött,
Versenyre, harczra szítva őket.
S megmérgelődtek, tépkelődtek,
S marakodásuk addig tartott,
Mig a szuka el nem iramlott.
Ekkor a dühös ellenségek
Ismét barátokká levének
És a játékot folytaták.

Az emberek is ily kutyák.

Csak hogy mi, gyakran, megbékülve,
A haragot tartjuk szívünkbe',
S van, a ki jó képet mutat,
Megszorongatja jobbodat,
Mégis csak azt forgatja lelke
Hogyan buktasson a verembe.
S van cserna, bosnya, muszka hős
Ki, hogyha néha-néha győz
Vagy egy-egy ritka foglyot ejt,
Metélgeti a védtelent,
Nemét nem nézi, sem korát,
Öldösi nagyját, apraját.
Hátam borzongás futja át.
Ez már kutyánál is kutyább.

Három párbeszéd

I

Hölgy:

Hogy hozhat nékem ily czipőt?
Lábamra föl nem ölthetőt!

Czipész:

Hát mért olyan a nagysád lába
Hogy a czipóm nem illik rája?

II

Úr:

Igy fűteni, az istenért!
Kün a meleg tiz fokot ért!

Fűtő:

No hát én arrul tehetek
Hogy kün tiz foknyi a meleg?

III

Ország:

Mért folytatsz oly politikát
Melyet az ország rosznak lát?

Miniszter:

Hát én vagyok-e az oka
Hogy nem kell ily politika?

Hódoljon lábad a topánnak,
Idő járása a kályhának,
Ország pediglen kormányának
Ez bölcsesége a világnak.

Kádár uram

Téved ki táplál oly hitet
Hogy mások nélkül ellehet;
Még jobban a ki úgy bizik
Hogy őt nem nélkülözhetik.

Kádár uramnak rengeteg a pénze;
Aggódnak is, ha vásár van, benéz-e.
Nos, egyszer el nem jött a pénzes Kádár...
S nélküle is csak megesett a vásár;
Sőt azt mutatta a tapasztalás
Hogy ő vallotta kárát, senki más.

Az oroszlán és dajkái

A nagy Szulejman, hű hodsáitul,
Egy szép oroszlánt kap ajándokul.
Mindjárt kötröczbe téteti,
És ápolót rendel neki,
Az ápolónak minden napra
Egy-egy hizott ürút adatva
Hogy azzal teljes éltin át
Jól tartsa az állatkirályt.
De arra nézve nem intézkedék
Hogy ápolója «eleget» egyék;
Már pedig enni csak szükséges!
És szól a tiszt: «- Egy címér tán elég lesz;
Az egy negyed; három negyed meg
Jut, oh arslán! a te begyednek.»
Az egy negyedbül ő meg is telék,
De három az arslánnak nem elég.
Hát fogy biz ez; s a nagy kegyelmű szultán,
Az etetőre méltán haragudván,
Melléje ellenőrt nevez
Kinek egyetlen gondja lesz
Vigyázni hogy ürűjét az oroszlán
Egészen kapja ki, ne csonkán.
De tőle sem kívánható
Hogy «ingyen» légyen ápoló;
Társával ő értekezik;
S a hivatalt úgy «szervezik»
Hogy a gyapjasnak feliben
Ők ketten osztoznak hiven,
Másik fele pedig - egészen! -
Az arslán javadalma lészen.
Igy az előbb már megnégyelt falat
Még egy negyeddel újra leapadt;
Az ápoló mindkettő boldogult,
Szegény oroszlán lett megboldogult.
Ez az oroszlán másutt ember, ország:
No, azt is úgy megőrzik és megorzzák,
Dehogy van benne köszönet!
Rakásra gyártják a törvényeket,
Feldolgozott ügyszám gyül sok ezerre;
De rend, igazság, haladás semerre:
Szántól, mitől, nincs gondjuk... az emberre.

Igazmondás

Volt egyszer egy naiv kutya
Ki azt hívé, megköszöni faja,
Meg is gyarapszik mindnyájok java,
Csak sikerüljön rámutatnia
Felebarátinak hibáira.
Elmondogatta hát hűségese
A mi hibát lelt egy vagy más eben;
De minthogy a tisztelt tagok
Másképen értik mi az ő javok,
S mint tudva van, kicsíny és nagy ebeknek
Nem kellene, csak a kik hízelegnek:
A mi javítónk megbukik csunyán,
Nem hogy javítna bár csak egy kutyán;
S elmarva, most merenghet a felett:
Szólj igazat, betörik a fejed.

A természet idyllje

Egy kisdéd szalmaszál
Egy hangyabolyra, megpihenni, száll;
Hanem a bolybeli köztársaság
Szegénynek csakhamar nyakára hág:
Szétszedik őt a hangyák s kilökik.
No bezeg aztán kijutott nekik!
Tudnillik a boly egy szép kertben állt,
S miképen ők a gyöngé szalmaszált,
Ugy hányja szét a kertész azt a bolyt.
Azonban a kert is utjába' volt
Egy épülő vaspálya vonalának,
S gyepet, virágot, fát elpusztítának.
De a vasut maga is tönkre jut,
Megöli egy közel, nagyobb vasut.

Mást ölve él minden az ég alatt,
Nagyobb hal eszi a kisebb halat,
Gyöngébbet sujtol az erősebb karja,
 És birja a ki marja.

A fűszál imádsága

Helvetiusnak finom volt füle,
S bár fű növést nem hallá vele,
De igenis egy este
Kileste
A réti fűszál imádságát.
«- Először is, nagy ég, hadd adjak hálát
Hogy engem a mai napon
Kegyelmesen, irgalmason
Megóvtál a két szarvu szörnyetegtől,
Kinek láttára vérem elhül,
Ki pusztitón gázolja mezeinket,
Örök ehű torkába ölte minket.
Gyilkolva jár hajnaltul estelig
(E büntényt legelésnek nevezik),
S kiknek még megvan életünk,
Békét csak addig hágy nekünk,
Mig holtjainkat, vad kegyetlenséggel,
Kérőzve, másodszor morzsolja széjjel.
Őrizd meg a birkátul, oh nagy isten!
Fűszálnak ennél több kérelme nincsen.
De még van egy, mely szintén nem csekély.
Erdő között egy nemes állat él,
Ki a világ zajos hívságitul
Szerény magányban elvonul,
S onnan csak olykor-olykor lép elő,
Ha hívja egy ártatlan szenvedő.
E nyájas arczu hű barát bezeg
Még hajunk szálát sem görbíti meg;
Nem undokítja szarv kedves fejét;
Csupa szelídség, a légynek se vét;
Áldott egy angyal, bátor, büszke, jó,
Ki minket a bűz birkától megó,
Vagy legalább, ha már kiontva vérünk,
Igazságos boszút áll rajta értünk.
A drága farkast, édes istenem,
Őrizd meg a világnak és nekem!»
A nagy világon, hogy mi rossz, mi jó van,
Min érdekünktől tudjuk meg valóban,
És az egésznek, a rész úgy hiszi,
Az kell vagy nem kell a mi öneki.

Tisztelkedés

Göthösködött odvában az oroszlán;
A minek híre osztán
Növekvő széteszolván,
Az állatok, jobbágyi hódolattal,
Némelyek kapzsi mellék gondolattal,
Mentek, neki
Tisztelgeni.
Elsőnek ment be,
Komolyan lépegetve,
A medve.
«- No! szól oda mogorván
A rossz kedvű oroszlán:
Házamnak úgy-e hogy rossz a szaga?»
Ráröhögi a medve: «- Igaz a!»
A beteg erre felbőg: «- Te goromba!»
És széjjeltépi abb' a nyomba'.
A medve után, bátortalanul,
Bevonúl
A nyúl.
«- No, tapsi! úgy-e büdös ez odú?»
- Hogy is ne! mond ez: inkább jó szagú.
- Téged hazudni kész a félelem;
Az ily hizelgést nem szenvedhetem!»
S uri lábával rá tapintva,
Szegény nyulat agyon nyomintja.
Következett az együgyű számár.
Eszét előre fölcsavarta már,
Hogy okosabban szóljon mint azok,
S önbizalommal betopog.
«- No, rossz szagú-e fészke? - Én, királyom,
Se rossz, se jó szagúnak nem találom.
- Ha oly számár vagy hogy semmit se tudsz,
Legjobb ha mindjárt a pokolba jutsz.»
És a boldogtalan füles
A medve és nyúl úti társa lesz.
Most jött a róka. «- No, koma, beszélj!
- Fölséges úr, nincs úgy-e már veszély?
Fölséged egészsége helyre állt?
Mily öröm, épen látni a királyt!
- Nem az a kérdés, te haszontalan!
De, palotámnak milyen szaga van?
- Uram parancsát teljesíteni
Nekem oly édes, olyan isteni;
De most a bősor sors, hajh! nem engedi:
Orrom makacs náthával van teli;
Bűz-é? vagy illat? meg nem érezi.»
A fejedelmi fenevad

Szól: «- Mért erőteted magad?»
És bele vágva körmeit:
«- Álnok, ravasz beszédeid
Nekem csak undort és csömört okoznak.»
Hijába jársz kedvében a gonosznak!

A csillagok

Társalgani a csillagos nagy éggel,
Kinyitom ablakom egy csöndes éjjel;

 Ám csillagot

 Nem láthatok

Terpeszkedő felhőtül bal felől,
Jobbról tűzjáték röppentyűitől.

Bal hit köde és tünde hitványságok

Igy fődik el az örök igazságot;

 De, hála isten,

 Csak ideiglen!

A két leányról

Gyakran borúl a föld fiára
Valami csalfa, tünde pára,
Hóbortos ábránd fellege:
Majd rózsaszín, majd fekete.
Itt csupa rosszal rémiti jövője,
Ott csupa jónak ujjongat előre;
Itt hazug aggály függed a nyakába,
Ott vak remény biztatja nagy hijába.
Bölcsnél, remény és félelem,
Egyik sem szertelen;
Fékezni tudja mind a kettőt:
Nem nézi merő vésznek a jövőndőt,
De annyira sem bízik benne
Mint hogyha tiszta java lenne,
S élvezi, a mi jót lel, a jelenbe'.
Ne cselekedj másképp te se!
Im, erre oktat két mese.
Mindenik egy-egy lánykát emleget
Kit bajba vitt az üres képzelet:
Az egyik a tejköcsögös;
A másik a kisködmönös.

Az Terka volt ki egy köcsög tejet
Fejére téve, piacra menet
- Miként a mester elbeszélte³ -
Kieszelé hogy annyi pénzt kap érte
A mennyin száz tojást vehet;
Azt (hogy ne mondjon keveset)
Négy kotlóval kikölteti,
S a csirke ára ép elég neki
Hogy egy süldőt szerezzen rajta,
Olyant a mely jóféle fajta
S oly nagyra hízik akár egy bika.
«- Eladjuk azt is. Abbul (telik a!)
Lesz tehenünk,
És újra tejelünk.
És a tehénnek borja lészen,
Az majd körüle úgy ugrál a réten...
Igy!» S maga olyat ugrik örömeiben
Hogy a tej is letánczol fejről,
S mind az a képzelt kincs dugába dől.
Hát Marcsa hogy járt? - Hát kérője jött.
Ez kedves vendég a szülék előtt;
Mindjárt borért is küldik lányukat.
Ez gyorsan a pinczébe leszalad;

³ Lafontaine, VII, 10.

Ott hirtelen megáll, és egyelőre
 Rámered a káposztás kőre;
 Aztán, az ászokfára ülve le,
 Csak elgondolja mi lesz most vele:
 Hogy őt most kéri, őt most férjhez adják
 Elhagyja édes anyját, édes atyját;
 Majd lesz neki egy kis fia;
 Azt megtanítja járnia;
 És hogyha járni fog immáron,
 Vesz neki egy kis ködmönt a vásáron.
 «- De a gyerek pajkos leszen.
 Egyszer csak, észre sem veszem,
 Lesurran a pinczébe, s itt
 Addig botorkál, szökdösik
 Eme káposztás kő körül,
 Mig az kifordul, rája dül
 És agyon üti fiamat.
 Hát a kis ködmön oszt' kire marad?!»
 És sírni kezd mint a záporosó.
 Ott fön csodálkoznak hogy még se jő;
 Meg is sokallják, s anyja végre
 Fogja magát, lemégyen érte.
 «- Téged mi lelt?» Elmondja a leányzó,
 S az anya szeme is könnyekben ázó.
 Lányához ül, s együtt szomorganak
 Hogy a kis ködmön hát kire marad!
 De fön, a gazdán kifog a harag
 Hogy a bor oly sokáig elmarad.
 «- Mordózzom adta!» Maga megy le:
 «- Hozzátok-é föl mindjár' egybe?»
 Megtudja ő is mi a baj;
 Elbúsul ő is, és jajaj!
 Most hárman élődnek a miatt
 Hogy a kis ködmön hát kire marad!
 Csak vár a vendég, csak vár oda fen;
 Senki se jő; már mit tegyen?
 Siet le ő is a pinczébe,
 S a szörnyű dolgot tudomásul véve,
 Nem késik a vigasztalással:
 «- No, hagyjanak föl a sirással!
 Én inkább meg se kérem Marcsát;
 Illőbb hogy őt magoknak tartsák.»
 Oh apjuk, anyjuk, lány, mily öröm ért!
 Nincs már aggódnotok a ködmönért!

A megszelidült kutya

Egy kutya udvaros kutyának állt,
S szemesen őrködött, éjjel kivált,
Ugatva hirdeté az idegent,
Latornak a fogával neki ment.
Vigyázatának meg is vala haszna:
Minden csavargót elriaszta,
És udvarába nem jövének
Csak «udvarképes» jövevények.
Természetes hogy híre ment
Mily rossz kutya van oda bent,
S mindenki boszus szívvel volt iránta,
Még olyan is kit sohse bánta.
E félreismerés úgy fáj neki
Hogy ősi tisztjének végét veti,
Bekéredzik szobakutyának,
Csóválja farkát fünek-fának;
Dehogy harapna már, nem is morog,
Mindenki körül nyájasan forog.
De a világnak mind ez nem elég:
Csak úgy kerülük, szidják mint előbb.
Mesénkben e tanulság rejtezik:
A kritikust akkor sem szeretik,
Ha már többé nem kritikus,
Mint például

Greguss

A rossz száju

A közmondás szól:
«Emberről szaváról, madarat tolláról.»
Mi csúnya váz a szárnyas, tolla nélkül!
Embernek is szó szolgál ékességül.

Csak az a baj hogy a halandók
Szép szóra túllontúl hajlandók,
Szépíteni magokat, sok szóval élnek,
De cselekedni szépen, nem serények.
Jobbaknak hirdet a szavunk
Mint minők igazán vagyunk;
Azonban olyan is akad
Kit szava rosszabbnak mutat.

Van egy barátom, rossz a szája,
Fél tőle minden és utálja;
Durván kiköt mindenkivel,
Isten, világ ellen kikel;
Szid bal szerencsét, jó szerencsét;
De hát, azért, a légynek sem vét.
Sőt, a mi több, mit tesz minap
Egy hozzá rontó honfinak?
Szegény, de nem szemérmes ez,
És öt forintért esedez.
Barátom össze-vissza szidja,
Az ajtaját szélesre nyitja,
A polgár társat kitaszítja...
S még az nap, névtelen levélbe
Egy tíz forintost bele téve,
Oda csempésztet a kezébe.

Efféle titkos csínyeket
Barátom gyakran elkövet,
S ilyenkor csak azért aggódik
Hogy turpissága kitudódik.

Bűnbánat

Ma bolondot tettem megint.
Meg is bántam, szokás szerint,
S ártatlan feleségemet,
És összes házi népemet,
S a kit csak haragom elért,
Dorgáltam... bolondságomért.

Ugy kell! ha rosztat cselekedtünk,
Mások lakoljanak helyettünk.

Az elítélt kutya

Megunta a kutyáját valaki,
Tehát parancsot ada ki
Hogy agyon kell durrantani.
A szolga fegyvert vesz elő
S az áldozatba bele lő,
De oly ügyetlenül,
Hogy ez, sebezve, menekül,
És gazdájához vánszorog,
Mint a ki rajta könyörölni fog.
A gazda a cselédre förmedett,
Hogy: ölje már meg az ebet!
A mi be is következett.

Be gyakran esdesz pártfogást azoknál
Kik épen arra dolgoznak hogy buknál.

A kincsásó

Bejártad aranyos Ausztráliát,
Túrtál a forró pestben oda át⁴;
És szürke fővel, kincscsel megrakodva,
Elvégre megjöttél honodba.
Most úr vagy! mondod, fáradtál sokat,
Most élni fogod a világot
Ölében puha élvezetnek...
És harmad napra eltemetnek.
A mit kitűz az ember, más a cél,
És más a mit megél.

⁴ A forró pest: Kalifornia: calida fornax.

A beteg király

Híres Szamarkand jó királya
Immár esztendők óta várja
Hogy jobbra fordul nyavalyája;
Semmit se használtak neki
Az orvos urak szereit,
Se javas asszony kuruzslása,
Se bűbajos ráolvasása.
Egy férfiú volt hátra még
Kiben szegény reménykedék:
Bölcs Ukkabor, a remete,
Kinek száz éves élete
Tapasztalás kincseivel
Igéri hogy csodát mivel.
Hogy mért jutott eszébe a királynak
Legvégül az kitől csodákat várnak?
Miért nem fordult hozzá legelőbb?
Csak, mert kerülős út van ám elég,
S kiki könnyebben oda lép
Mint arr' az útra mely csak egy
És igenyes irányba megy.
Tehát, a bölcs tisztelkedik az urnál;
Megnézi, és: «- Egyszerre kigyógyulnál,
Tanácsai ekképen szólnak,
Mihelyt egy oly alattvalódnak
Üngét felölni nem áttallanád
A ki boldognak hirdeti magát.
- Csak ennyi kell? Ugy jól vagyok.
Nosza, poroszlók, inasok,
Le a városba szálljatok,
Nekem oly ünget hozzatok!»
Szétmennek a királyi szolgák,
A várost följárják, motozzák,
Járják egész nap, több nap, hetekig,
A boldog embert föl nem lelhetik.
«- Talán vidéken hamarébb akad;
A falu népe még romlatlanabb,
Nem nagyra vágyó, megelégedett:
Azért az üngért oda menjetek!»
No, felkotorják mind a hány megyét;
De a siker: kudarcnál nem egyéb:
Sehol sincs boldog ember! Már haza
Készül az ingyen keresők hada,
Rosz ujságot megvinni a királynak,
Midőn egy rozzant putrihoz találhatnak,
És belsejéből éneket,
Imádságfélét értenek:
«- Hálám vegyétek, oh egek,

Hogy boldogságban élhetek!»
 A csapat összenéz. «- Ez ő.
 Király nevében, állj elő!»
 Csak békiáltva volt ez a szó,
 Mert oly alacsony, szűk az ajtó
 Hogy behatolni senki sem mer.
 S kibúvik egy félcsupasz ember.
 «- Nos, ő felsége mit kíván?
 - Boldog vagy-é te igazán?
 - Hát a boldogság oly nehéz dolog?
 A bajjal én nem sokat gondolok;
 Van jó karom, jó egészségem,
 Jó gyermekem, jó feleségem,
 A feleimmel békeségem:
 Ugyan, több kell-e nékem?
 - Te magadat boldognak mondván,
 Bölcs Ukkabor tanácsa folytán
 Im, a kegyelmes rendelet:
 Add át nekünk az üngedet,
 Az a királyra gyógyulást hoz.
 - Hát üng is kell a boldogsághoz?
 Eddig nem éreztem hiját,
 Azért nem is adhatom át.»
 A kétkedő udvariak
 Bémennek most az üng miatt:
 A kutatás könnyű, sebes,
 A kunyhó úgy szólván üres,
 A hol pedig nincs, ne keress.
 Igy, mit volt tenniök? Szegények
 A fővárosba visszatérnek,
 Búsan jelentve a fölségnek:
 «- Uram, hirünket kegyesen fogadd:
 Bejártuk az egész országot,
 Hogy benne boldog embert lelhetünk-e?
 Leltünk is egyet: annak nincsen ünge.»
 Bölcs Ukkabor, mit példáz bölcs tanácsod?
 Némely bajoknak nincsen gyógyulások.
 A tenger mindig vészteli,
 S király soha le nem veti
 - A krónikák sok ezred éve mondják -
 Királyi üngét és királyi gondját.
 Kevés a boldog! fájdalom, igaz;
 Az sem vagyon s hatalom által az.

Világ folyása

Volt egyszer egy barátom s egy kutyám.

Amannak pénzem, vérem áldozám;

Majdnem halálig vertem az ebet:

S tudjátok-é hogy mi a köszönet?

Cserben hagyott az, s megvetett;

Emez pedig jobban szeret.

Igy, kutya lett az egykori barát,

S barátomúl fogadtam a kutyát.

Hálátlan a jót rosszal fizeti,

Hálás a roszt is jónak veszi;

De az a baj

Hogy szaporább amaz előbbi faj.

A béres gyerek

Megszületünk, meg is halunk mi mind,
Csak hogy nem a saját kedvünk szerint:
Kevés van a ki oda születik
A hova kívánsági vezetik;
Még kevesebb ki akkor s úgy hal el
A hogy s mikor vágyának megfelel.
Ámbár az a fiú tán,
Ki egy mezőkövesdi pusztán
Béres gyereknek született,
Nem tépelődött e felett.
Világát élte a világba,
Barom s baromfi társaságba’;
Esze meg lába, egyaránt,
A pusztán túl sehol se járt.
Fölcseperedvén ilyenképen,
Egyszer csak olyan szerencsében
Lett része - hogy? hogy nem? - hogy innét
Miskolczra, a vásárba vitték.
No most bezeg lát eleget,
Mind csupa idegeneket,
Ilyen meg olyan alakot,
Falut, hegy-völgyet, patakot,
A mikrül eddig nem tudott.
Hát még, hogy a városba értek!
Még ott van ám csoda tömérdek!
Lát s hall kofák szájaskodását;
Szekér szekérbe akadását;
Sok fényes árut, széjjelteregelve
Sátorba’, ponyván, ablakos üvegbe’;
És döngés-dongást, és cseté-patét,
És sürgés-forgást mint a méhekét.
E zürzavar be nem fér jó magába,
Bár szeme szája mint a kapu tátva;
S nyög egy nagyot kínjában a gyerek:
«- Juj! hát még itt is vannak emberek?»

Mikép a pusztá egyszerű fiát
Miskolcz mint nagyszerűség rezgi át:
Miskolczi embert Pest szédíti meg;
Páris csodákat nyújt a pestinek;
S ki minden földet és vizet bejára,
Döbbenti ég határtalan határa.
A legkisebb kör, melyben fészkelünk,
Egész világgá tágul körülünk,
S bajos megértenünk hogy más felé még
Vannak nagyobbak, s milliónyifélék.

A jótevő házanépe

Árva:

Jót tesz velem. Hogy fölneveltet?
Hát tehet-é még kevesebbet?

Szegény rokon:

Jót tesz velem. Hisz, jog szerint,
Vagyona enyim volna mind.

Cseléd:

Jót tesz velem. Könnyű neki!
Szekrényei pénzzel teli.

Tányérnyaló:

Jót tesz velem. Mert lakom nála?
Bőjt a konyhája, szenny az ágya!

Hű barát:

Jót tesz velem. Mily megalázás!
Jövel, jövel, szent boszuállás!

Háznép kara:

Bár láthatnám nyomorban őt!
Koldulni az ajtóm előtt!

Házi eb:

Megsimogat, ver, falnom ad:
Dehogyan nem őrzöm uramat!

A fenevad

Egy párducz éhesen bolyong,
Midőn egyszerre húst oront
S egy faluszéli kertnek neki ront,
Csakugyan ott a finom csemege!
Ott játszik a ház három gyermeke,
Két kis fiú s egy kicsi lány,
Az életet, az élet hajnalán,
Már nagyosan felfogva:
Komolyan építkezve... a homokba.
Megsemmisíteni minden tervöket,
A fenevad a kerítés megett
Ugrásra készül épen. Jaj nekik!
De nem! A kakas ím düleszkedik,
És torkát köszörülve,
S a szemétdombra fölrepülve,
Egy kacskaringóst kukorékol hetykén.
(Hisz kakas is ur a maga szemetjén.)
S látott-e ember fia ilyet?
Harsány szaván a párducz úgy megijed
Hogy szégyenszemre visszairamlík
S meg sem áll a sivatagig.
Szerencse hogy egyszersmind ostobák
A veszedelmes bestiák;
Különben e legjobb világ,
Mihelyt nem a jók döntenének benne,
A legroszabb világgá lenne.

A szent rucza

Japáni ős törvény meghagyja:
«A siogún a népnek atyja;
Szent, sérthetetlen nem csak ő maga,
De minden apró meg nagy birtoka;
És a ki bármihez hozzája nyúl,
Bűnhődik apagyilkosúl.
Szent palotája szent árkaiban
Telente vad ruczának ezre van.
Kinek-kinek jó lesz vigyáznia:
Ki egyet is megöl, halál fia!»

Egy kis fiú - öt éves, ha jól tartom -
Kővel, homokkal játszadoz a parton;
Hát egyszer egy kavics a keziből
Oly szerencsétlenül
Egy szent rucza felé repül
Hogy vége lett. Jeddóban ám ügyesben
Mozog a rendőrség mint Budapesten:
Ruczát, fiút egyszeribe
Viszik bíró eleibe.
A jajgató szülék is ott teremnek,
Zörgetve kapuját a kegyelemnek,
S a bíró így határoza:
«- Világos a törvény szava:
A ki megöl egy szent ruczát,
Azt a bakónak adjuk át;
Tehát, ha e madárban nincsen élet,
Én tégedet, jó gyermek, elítéllek.
Mivel azonban az sem lehetetlen
Hogy a madár csak eszméletlen,
Hogy csak elájult, csak beteg
(Hiszen a teste még meleg):
Azért, szülék, vigyétek házatokba,
És körülötte sűrögve-forogva
Ha holnapig életre költitek,
Ismét tiétek a gyerek.
De ha meg nem elevenül,
A fiu meghal menthetetlenül.»

Nos, haza vitték a dögöt.
Az apa, szegény, csak nyögött,
S kétségbesetten tördelvén kezét,
Siratta már mint holtat gyermekét.
De az anyát az anyaösztön
Éles eszűvé tette rögtön:
Nem hogy busúlna, inkább kedve kelt,
S várván a jó kimenetelt
Mint bizonyost,

Apróra tudta mit kell tenni most.
Szerencse hogy, megszólalásig,
Egy rucza olyan mint a másik;
Igy asszonyunk könnyen talált
A piacon ép akkorát
Mint az a szent,
No csak hogy persze elevent.
És diadallal viszi más nap
A törvényhirdető tanácsnak:
Ott igazolják gondosan
Hogy a madár él csakugyan:
Ruczát bocsátják viz színére,
Fiút az anyja kebelére.

Anyai szív és bölcs birói ok
A rossz törvényen üdvösen kifog.

Az agár és a tücsök

Egész nap úzvén a nyulat,
Elnyúlt a hűvös pad alatt
S aludni készült az agár.
Az ám bizony! lehetne bár!
Falhasadékban valahol
A tücsök egyre csiripol.
Szegény eb egyet mordula:
«- Fáradt vagyok mint a kutya...
Kérlek, tücsök, hadd el, no hadd!
Hadd, aluszom ki magamat.
- Ha fáradt vagy mint a kutya,
S mint az agár olyan buta:
Hjaj! arrul én mit tehetek?
Teszem kötelességemet.
Szüksége van rám a világnak!
Ha hallgatnék, mit mondanának?»

A szivbe, bár minő kicsi,
Órjási vágyak férnek,
S minden tücsök magát hiszi
A világ közepének.

Házasság jelenet

Reggel van ím. Fölébredének
A madarak, s velök az ének,
Az emberek, s velök a zaj,
 Meg ezerféle baj.
Fölébredt a férj s feleség is.
Kérde a férj a feleségit,
 Kérde szelíden s édesen:
«- Nos, mit álmodtál, édesem?
- Álmodtam, oh mily iszonyút!
Álmodtam hogy a ház kigyúlt.
Szobánkat éri már a bűsz elem,
Engem leszög a félelem;
S te, nem hogy engem fölragadva
Vinnél ki gyorsan a szabadba,
Te a pipáid közt motyogsz,
Egy jó csomót markodba fogsz,
Csak azután jössz, s fél keziddel
A szörnyű lángból úgy vezetsz el.
Nem mondom én hogy szent irás az álom;
De sajnós, azt régóta látom,
Hogy néked ugyan kedvesebb
A pipa mint a hitvesed...»
A férj, szegény, tagadja ezt,
Egyik szó másikat ereszt,
S úgy összevesznek hogy egy álló hétig;
Egy a mászt görbe szemmel nézik.

Valódi baj nincs-é elég?
Képzelttel is toldjuk-e még?

A mogyorótolvaj

A mogyoró (nem a pálczája,
De a szeme) már hajdanába'
Tetszett a gyermekek inyének.
Mutatja ezt az a történet
A melyet Khelbun városárul
Egy csacska krónikás elárul.
Említ egy ottani nyalánk fiút
Ki szűk nyakú márvány köcsögbe nyúlt,
Lopandó egy maréknyi mogyorót.
Benyúlni és markolni könnyü vó't,
De keze ben rekedt. Szörnyen sikó't,
És a szülék, testvérek, bácsik, nénik
Begyűlnek és kihúzni megkísérlik:
Mind hasztalan, sikertelen!
Bíró s tanács is megjelen,
S fejük törvén az eseten,
Nagy bölcsen ők elvégezik
Levágni a fiú kezit.
Bakó a bárdját hozza már.
Egy útas épen arra jár,
Meglátja készületjeit,
És kérdi: «- Mít mivelnek itt?»
Hát értesítik a dologrul.
Most a kicsiny tolvajhoz fordul:
«- A mit bemarkoltál kezeddél,
A mogyorót... no csak... ereszd el.»
A fiu szót fogad, s nene!
Egyszerre kün van a keze.
Lett most öröm; csak a fiu,
Az szomorú:
Azon keserg, siránkozik a kába
Hogy a mit elcsent nincs többé markába'.
Örülhetnél hogy baj nem ért,
S busúlsz egy mogyoró szemért!

Az élet kertje

Egy rózsás kertben - életünk ilyen kert -
Sétálni láttam tiz szál úri embert.
Hangzott panasz kilencznek ajakáról:
«- Be kár hogy a rózsához tüske járul!»
Egyetlen egy volt így elmélkedő:
«- Be jó hogy tüske közzül rózsza nő!»

A lakomázók

Négy lábu vendég kettő jött szobámba,
S mert kutyaláb volt mindkettőnek lába,
Világos hogy mindkettő eb vala.
Agár az egyik, jeles a faja;
Kis pincs a másik, szintén a java.
Ebédre jöttek, ennél fogva
Nyájas pofával jöttek, mosolyogva.
Ebédjüket eléjük tálalám;
De, nehogy összeveszzenek talán,
Külön-külön mindegyikének:
A pincsnak findsa alján állt az éték;
Az agárnak
Mint falánknak,
Pajtásától jó messzire,
Öblös fazék volt bizva kényire.
Fél percz idő még nem telék,
De az agárnak ez elég
Hogy a mi ben van, fölhabzsolja szépen,
Egy porczikát sem hagyván a fenéken.
Aztán nyeli a száraz kortyokat,
S irigy szeme a pincsre pislogat,
Ki ételéhez majd hozzá se nyúl,
Mint egy kisasszony, csinján, finomúl
Szed ki egy-egy kis falatot belőle,
S élvében oly lassún halad előre
Hogy társa százszor megebédélhetne
(Ha t. i. módja volna benne).

Minél több észszel élvezed,
Annál nagyobb az élvezet;
Több ész s kisebb élv többet ér
Mint kevesebb ész s tenger élv.
Az élet lakomáján töltve áll
Kinek-kinek a kéjpohár:
Egyik egyszerre hajtja fel s kidől;
Másik cseppenként szürcsöl nedviből;
S mindenkit, mentül takarékosabb,
Annál tovább üdít az édes hab.

Az erények és a pénzmag

Hol? hol nem? egyszer az erények
Látogatóba széledének.
Szemérem több felé megyen:
Sehol se látják szívesen.
Mérséklet is magát jelenti:
Azt hallja hogy nincs otthon senki.
Jótékonyág kérezkedik:
«Hadd jöjön máskor!» üzenik.
Szorgalom, Érdem együtt jönnek:
Oda se néznek a kettőnek.
Igazság is be-bekopog:
Mindjárt kapodják a botot.
No, elgurúl most egy krajczárka:
Hát, kapu tárva, kiki várja.

Kitől hallottam e mesét?
Biz azt sváb lanton verdesék⁵.
S mi az, a mire megtanít?
Sváb ember is tud valamit.

⁵ A mese alapjául szolgáló eszmét egy heilbronni nóta foglalja magában.

Az öleb és a farkas

Lágy vánkoson, fönt, kastély ablakából
A jóllakott öleb lustán kibámul;
Az éhes ordas, száraz mint a pózna,
Lent meglapúl, a kertbe belopózva.
Socialista vad szeme kidűled:
«- Falatomat még számon kérem tőled!»
A kutya észre veszi a lappangót:
«- Uf, uf! Hamar! Fogjátok el a rablót!»

Bőség ölebe, nyomor farkasa,
Ti köztetek örökös a tusa!
S a nép? A dúsat szidja, irigységből,
De hódol néki gyáván, szégyen nélkül;
A szegénységet, elvben, nem becsmérli,
De a szegényt lenézi s elítéli.

A legerősebb

A szent Korán beszéli ezt: Az Úr,
A megteremtett föld ótalmaúl,
Hegységeket állított fel körül.
Angyal sereg kérdezve oda gyűl:
«- Hegynél erősb ugy-é mi sem lehet?
- A vas a mely megfúrja a hegyet,
- S van-é a vasnál még hatalmasabb?
- A tűz mely megolvasztja a vasat.
- S tűznél vajon hatalmasb mi lehet?
- A víz a mely eloltja a tüzet.
- S viznél van-é kinek erősb a karja?
- A viharé a tengert is kavarja.
- S van-é ki túltesz még a szélveszen?
- Az a halandó a ki jót teszen!
Nincs lényeim közt egy sem oly erős:
Senkit se bánt, mégis mindent legyőz.»

A szikla és a zuhatag

«- Mily változékony vagy te, oh hegy orma!
Nyájas, derült, majd fölleges, mogorva;
Előlről ócska vár kiálló tornya,
Hátról hanyatt fekvőnek szája, orra;
Itt éles bérczkönyök, ott kúpos forma;
Eminnen gömbölyű, amonnan csonka:
Bár honnan néznek, mindig más a képed.
Tőlem tanulj következetességet!
A mint kimentek én a szirtodúból,
Egész hatalmam egyenest lezúdul.
Napfényben, ködben, folyton így teszek.
Esésemet bámulják ezerek;
De még nem vette észre senki sem
Hogy más irányban omlanék vizem.
Bennem valósúl az örök-igaz:
Zugásom, zuhanásom mindig az.»
A zuhatag így locskolt fölfelé.
A szikla nyugton visszafelelé:
«- Se zugni, se zuhanni nem szokásom;
De vész-viharral van elég vivásom,
Mig, völgy ölen, te bajban nem forogsz,
S nem háborítva, bátran háborogsz.
Hogy melyikünk egy s ugyanaz: te? én-e?
Én változónak látszom, más szemébe',
Különbözőnek ama hely szerint
A honnan engem ez vagy az tekint;
De hogyha megnéznék minden felül,
Látják hogy egy vagyok szünetlenül.
Te azon egynek látszol megteremtve,
És mégis új vagy minden perczenetbe':
Széthulló lényed milliónyi csepp,
S minél zajosb, annál tűnékenyebb.»
A szikla fönt: a derék emberek.
A zuhatag lent: a szidó tömeg.

Az élet harcza

Csatába ment a fiatal vitéz:
Vagy diadalra, vagy halálra kész.
De nem talált
Se diadalt ő, se halált;
Mindössze csak egy seb jutott neki:
Egy percz műve! hanem e percz művéből
Sok év mulik mig valahogy kiépül,
S még aztán is, holtáig, égeti.

Mondják, az élet is csata.
Igaz a!
Harcz, hol dicső halál és győzelem
Mind egyaránt ritkán terem,
De sebet oszt ám, igenis,
Testednek is, lelkednek is,
S hajh, többet oszt ki mint a mennyit
Meggyógyít vagy csak meg is enyhít
Hamar, könnyen rajtad a seb;
Gyógyítani lassúbb, nehezebb.
De úgy-e, te csak, édesem,
Ápolni tudsz, sebezni nem?

A hajó

Felebarátunk meghalása:
Hajónak messze indulása.

Kész a hajó, utjára kél,
Ringatja hab, röpíti szél,
Előbb siet, majd késve távozt,
S midőn felér a láthatárhoz,
Megáll, csak áll egy ideig,
S egy pillanatban eltűnik.
S a parton állók kérdezik:
«- Beúszik-é a vágyott kikötőbe?
Vagy elvesz-é, a hullámokba dőlve?»
És mondja egy:
«- Bizonyos az hogy tönkre megy!»
És mondja más:
«- Bizonyos a révbe jutás!»
És mondja harmadik: «- Senki se tudja
Hogy merre futja ki az utja;
Ohajtsuk, érje el a cél
A melyet önmaga remélt!»
Van-é a síron túl is élet?
Avagy megsemmisül a lélek?
Az egyik ezt vitatja, más a más,
De egy se nyújthat biztos tudomást.
Élők előtt örök homály
Hogy hova szállit a halál;
Legjobb azonban - ez a véleményünk -
Ugy élnünk itt hogy ott is élünk.

A két virág⁶

Tavaszi jövését érzi len
Két kis mag, a föld méhében;
Dagad, feszül, kikelni készül,
Magának, másnak ékességül.
És szól egyik: «- Belőlem rózsza lesz,
Bűbájjal, illattal telyes,
Dús főmet büszkén hordozó,
Minden szívet meghódító.»
Másik, szerényebb, így kezd vallani:
«- Én is szeretnék lenni valami;
De a mi belsőmben dobog,
Saját erőm nekem titok;
Betelnek majd a végzetek,
Az leszek a mi lehetek.»
Nos, amaz első sietett kibújni,
Levele válni, szára nyúlni;
S fejét, a hol virága rejlett,
Erővel tolta, tolta feljebb,
Mind várva, lesve, hogy mikor fesel ki,
Megnyílt szemével hogy fog nézdegelni,
Hogy nézi majd a szép eget
Mely rája fényt, hőt ereget,
Hogy nézi majd az íratos mezőt
A melynek ő oly nagy diszére nőtt.
Meglátta végre a napot.
Szegény virág! elsápadott.
Mert, hajh, az álmodott eget
Sűrűn borítják fellegek,
Mert a mező még csupa hó,
Ő meg csak egy fehér bogyó.
Keserűség! szomorúság!
Nem rózsza lőn, de hóvirág.
Többé nem is erőködik,
Nem nyújtja már föl a fejét.
Inkább lehajtja, s lám! ez jól esik;
Sőt kedvesebb is e fejecske
Igy szem lesütve, lecsüggedve.
És arra mén egy bús, beteg leányka,
És fölvidúl, hogy ránéz a virágra,
És leszakítja, és feltűzi keblén;
Az meg, piczinke lelkét kilehelvén,
Hálásan áldja a bölcs végzetet
Hogy szenvedőnek vígaszúl lehet.

⁶ Macdonald allegóriája után.

A másik mag, meleg fészkébe' lent,
Még jó soká pihent,
És lassan is nőtt, már kikelve;
De a mikor megnyílt a kelyhe,
S belőle pompás rózsaszirmai
Kezdének bűvösen kibomlani,
Egész világ gyönyörűsége lett;
És, haldokolva,
Két boldog szeretőnek illatolva
Fejezte bé az életet.

Azt nem tudod hogy mi lehetsz
De bármi légy is, jót tehetsz.